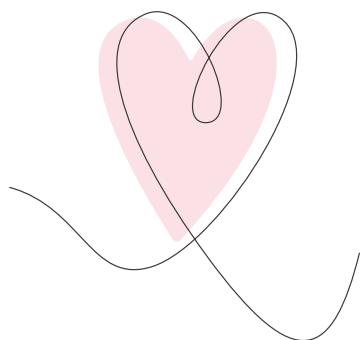

KLP SKADEFORSIKRING AS

Årsrapport 2018

KLP Skadeforsikring AS er et heleid datterselskap av Kommunal Landspensjonskasse (KLP).

KLP Skadeforsikring AS tilbyr skadeforsikringstjenester til kommunal sektor. Selskapet tilbyr også forsikringsløsninger i personmarkedet med spesielle fordeler for medlemmer i KLP.

Selskapet har siden starten i 1993 bygget opp en solid forsikringsportefølje og er en betydelig aktør innenfor disse segmenter til kommunesektoren.

Innhold

KLP SKADEFORSIKRING AS

FORORD	4
EIERSTYRING OG SELSKAPSLLEDELSE	5
ÅRSBERETNING 2018	7
RESULTATREGNSKAP	14
BALANSE	15
EGENKAPITALOPPSTILLING	18
KONTANTSTRØMOPPSTILLING	19

NOTER TIL REGNSKAPET

Note 1	Generell informasjon	20
Note 2	Sammendrag av de viktigste regnskapsprinsippene	20
Note 3	Viktige regnskapsestimater og vurderinger	26
Note 4	Premier, erstatninger og avsetninger	28
Note 5	Virkelig verdi hierarki	30
Note 6	Netto inntekter fra investeringer	32
Note 7	Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser	33
Note 8	Risikostyring	35
Note 9	Kredittrisiko	37
Note 10	Renterisiko	39
Note 11	Valutarisiko	40
Note 12	Andeler verdipapirfond og ansvarlige selskaper	41
Note 13	Aksjekapital	42
Note 14	Kapitalkrav	43
Note 15	Immaterielle eiendeler	44
Note 16	Ytelser til ledende ansatte/styrende organer	45
Note 17	Revisjonshonorar	47
Note 18	Antall ansatte	47
Note 19	Salgskostnader	47
Note 20	Driftskostnader	47
Note 21	Pensjonsforpliktelser egne ansatte	48
Note 22	Skatt	52
Note 23	Transaksjoner med nærstående parter	53
Note 24	Erstatninger for egen regning	54
Note 25	Midlertidige unntak fra IFRS 9 endring i virkelig verdi	55
REVISORS BERETNING		56

Mer ekstremt og ingen vei tilbake?

Klimaendringene vi står ovenfor betyr mer ekstremvær, som mer tørke, mer regn og flere flommer. Noen områder vil oppleve tørke og total mangel på regn. Her i nord vil vi særlig møte et villere, våtere og fuktigere klima med høyere havnivå.

Et eksempel på ekstremvær var da Asker og Bærum ble rammet av kraftig nedbør sensommeren 2016. I løpet av 6. og 7. august kom det inn meldinger om 2583 skader. Utbetalingene fra forsikringsselskapene ble i overkant av 250 millioner kroner etter denne hendelsen.

Tall fra forsikringsbransjen viser at natur- og vannskader øker både lokalt og globalt. Ifølge forskerne vil denne trenden fortsette. I Norge ser vi at økningen har vært størst innenfor vannskader, men at også flom og naturskader forekommer hyppigere. Erstatningsutbetalingen for branner i Norge, som tradisjonelt har ligget høyest, er på vei til å bli tatt igjen av vannskadene. Forsikringsselskapene retter derfor stor oppmerksomhet på disse skadene siden dette innebærer høyere risiko for skader, større behov for intern beredskap, høyere administrasjonskostnader, og etter hvert et spørsmål om behov for høyere premieinntekt. Vi bidrar med vannskadedata for å kunne gi så god innsikt som mulig til de kommunene som etterspør det.

IKKE ALT SKYLDES KLIMA

Økte natur- og vannskader skyldes ikke bare klimaendringene. Det regjeringsoppnevnte utvalget på klima (NOU 2010:10 Tilpassing til eit klima i endring) pekte i sin rapport på at det generelt er et stort vedlikeholdsetter-slep på vann- og avløpsnett i norske kommuner. Kombinert med et endret klima og tøffere lovkrav har kommunen

en stor utfordring. Likevel håndterer vann- og avløpssektoren i mange kommuner dette med stor faglig tyngde og engasjement.

VANNSKADER ET STØRRE PROBLEM ENN NATURSKADER

Naturskader prioriteres høyt fordi de er dramatiske og kan innebære tap av menneskeliv og totalt ødelagte hjem. Hva som faller inn under naturskader reguleres av naturskadeforsikringsloven. Naturskadeordningen har vist seg som et nyttig og ressursoptimalt verktøy. Alle som kjøper «brannforsikring» vil automatisk bli dekket for naturskader. Premien skilles ut og koster det samme uansett hvor i landet du bor. Det er Norsk Naturskadepool (som er en del av Finans Norge) som har ansvaret for ordningen. Men når samme skade skjer på samme sted gjentatte ganger er spørsmålet om ordningen har for dårlig forebyggende funksjon.

Forsikringsbransjen har imidlertid større økonomiske utfordringer når det gjelder overvannskader og skader som skyldes tilbakeslag av kloakk i folks kjellere. Disse er ikke ansett som flomskader, og kommer ikke inn under naturskadedekningen. Skadene kommer ofte i forbindelse med intens og kraftig nedbør over kort tid.

FORSIKRINGSNÆRINGEN BIDRAR MED VIKTIGE SKADEDATA

Finans Norge initierte i 2013, i samarbeid med ti kommuner og to

forskningsinstitusjoner, et pilotprosjekt hvor store mengder skadeforsikringsdata ble overført til kommunen i den hensikt å avklare nytteverdien av dataene. Prosjektet viste at dataene ga verdifull kunnskap om sårbare soner og dermed gjorde kommunene i stand til å ta bedre beslutninger for skadeforebygging og mer optimale investeringer og vedlikehold.

Statistikken for vannskader og naturskader er videreutviklet og tilgjengelig gjort de siste årene, og er den viktigste informasjonskilden over trender og det å forstå utviklingen av klimarelaterte skader og identifisere sårbare områder. Bredden i statistikken – og at den er så åpen – er unikt i europeisk sammenheng. Finans Norge deler også disse forsikringsdataene med relevante myndigheter som etterspør dem med sikte på å dra lærdom av hendelsene og bli bedre på forebygging.

Forsikringsselskapene har også gått sammen om å bidra til opprettelsen av Kunnskapsbanken, en nasjonal database med statistikk over klimarelaterte skader og erstatningsutbetalinger.

Forsikringsbransjen og myndighetene har et godt samarbeid. Dette vil legge til rette for at kundene i fremtiden vil kunne få gode løsninger basert på endret klima, samtidig som de lokale myndighetene får innsikt i hvor risikoene ligger. Dette vil være en nyttig verktøykasse for prioritering av lokale tiltak.

TORE TENOLD

Administrerende direktør

Eierstyring og selskapsledelse

KLP Skadeforsikring AS er et heleid datterselskap av Kommunal Landspensjonskasse (KLP). Selskapets hovedformål er å styrke KLPs posisjon i det offentlige markedet. Selskapet er en betydelig leverandør av forsikringsløsninger til dette markedet, bedrifter med offentlig tilknytning, samt medlemmer i konsernets pensjonsordninger. Selskapet har siden starten i 1993 bygget opp en solid forsikringsportefølje og er en betydelig aktør innenfor disse segmenter til kommunesektoren.

SKADESELKAPETS STYRENDE ORGANER

STYRET I KLP

8 medlemmer
Generalforsamlingen i
KLP Skadeforsikring AS

STYRET I KLP SKADEFORSIKRING AS

7 medlemmer + 2 vara

ADMINISTRERENDE DIREKTØR

Tore Tenold

GENERALFORSAMLING

Styret i Kommunal Landspensjonskasse utgjør generalforsamlingen i KLP Skadeforsikring AS.

Generalforsamlingen er selskapets øverste myndighet og godkjenner årsregnskap, årsberetning og anvendelse av overskudd, eller dekning av underskudd, samt andre saker som etter lov eller vedtekter hører inn under dennes myndighet.

STYRET

Styret skal føre tilsyn med selskapets daglige ledelse og selskapets virksomhet for øvrig. Styret i KLP Skadeforsikring AS har syv medlemmer og to varamedlemmer. Tre medlemmer velges blant ansatte i eierselskapet. I tillegg velges to styremedlemmer med varamedlemmer av de ansatte i skadeselskapet. To styremedlemmer velges blant personer som ikke er ansatt eller har tillitsverv i selskapet eller i en annen finansinstitusjon. Konsernsjef i KLP oppnevnes normalt som styrets leder.

Styret består av Sverre Thornes (leder), Marianne Sevaldsen, Lene Elisabeth

Bjerkan, Jan Hugo Sørensen, Camilla Dunsæd, Steinar Haukeland (valgt av de ansatte) og Mona Wittenberg (valgt av de ansatte). Varamedlemmer er Camilla Gravem og Jørn Trygve Kärnä (begge valgt av de ansatte).

INTERNE OG EKSTERNE KONTROLLORGANER

Alle forsikringsselskaper er underlagt kontroll fra Finanstilsynet som kontrollerer at selskapet driver på en forsvarlig måte, og i samsvar med lovgiving, forskrifter og rundskriv gitt av Finanstilsynet.

Selskapet har samme ekstern revisor som eierselskapet. Det er revisjons-selskapet PricewaterhouseCoopers AS som reviderer selskapets regnskap og rutiner.

Konsernet har en sentral stab med interne revisorer som også på et operasjonelt nivå gjennomgår selskapets virksomhet. Internrevisjonen opererer etter instruks fastsatt av styret og rapporterer til styret minimum en gang per år. Konsernets Finansseksjon innehar også enkelte kontrollfunksjoner i forhold til selskapet.

Ledergruppen i KLP Skadeforsikring AS.

Fra venstre: Paul Jacobsen, Robin Østby, Odd-Arne Hoel, Tore Tenold, Marius Austnes, Øivind Gulbrandsen, Elin Evjen og Espen Frank Olsen (sjefsaktuar).

Foto: Marianne Wright Pedersen

Konsernets Risikostyringsenhet ivaretar rollene som uavhengig risikostyrings- og aktuarfunksjon. Selskapet har etablert en selskapsintern Compliancefunksjon. Funksjonene rapporterer direkte til administrerende direktør og styret.

I selskapet er det etablert en Risikostyringskomité bestående av selskapets ledergruppe, samt to ledende fagpersoner innen risikostyring og reassuranse.

Risikostyrings- og Compliancefunksjonene har møterett i komiteen. Komiteens mandat er å drøfte selskapets risikobærende evne og vilje, sentrale risikoer i selskapet og forberede fremlegg for selskapets styre innen risikorelaterte tema.

Selskapet benytter balansert målstyring som en viktig del av den strategiske styringen.

SKADESELKAPETS LEDELSE

Ledelsen i KLP Skadeforsikring AS består av administrerende direktør og seks seksjonsledere med ansvar for henholdsvis salg til privatkunder, salg til arbeidsgiversektoren, skadeoppgjør, produkt, IT og økonomi.

Positiv salgsutvikling særlig innen offentlig sektor, men svakt finansresultat

KLP Skadeforsikring AS har god soliditet og høy kundetilfredshet. Som følge av svak finansavkastning ble resultatet før skatt lavere enn forventet, men selskapet opplevde en god vekst i forsikringsporteføljen, særlig i det offentlige markedet. Medlemsandelen og veksten er fortsatt høy blant personmarkedskundene. Tilbakemelding fra kunder og meglere viser at selskapet har høy kvalitet i møte med kundene. Selskapets skadeforebyggende aktiviteter verdsettes og gir reell effekt for kundene.

Selskapets hovedformål er å styrke KLPs posisjon i det offentlige markedet. Selskapet er derfor en betydelig leverandør av forsikringsløsninger til dette markedet, bedrifter med offentlig tilknytning, samt medlemmer i konsernets pensjonsordninger. Ved inngangen til 2019 er KLP Skadeforsikring igjen markedsleder i det offentlige markedet, med en markedsandel på 32,4 prosent.

KLP Skadeforsikring hadde i 2018 en marginal vekst i forfalt premie. Dette skyldes at selskapet per 1. januar 2018 hadde betydelig avgang av offentlige kunder. Årets positive salgsresultat vil først få effekt fra 1. januar 2019.

For privatmarkedet var veksten på 10,3 prosent, tilsvarende 55 millioner kroner. Andel medlemmer i kundemassen er også økende, og var 87 prosent ved utgangen av 2018.

FORSIKRINGSÅRET 2018

Selskapet har i løpet av året hatt økt antall mellomstore skader, særlig innen eiendomsforsikring. Kun 4 (5) skader var over 10 millioner kroner, med samlet skadereservering på 85 (95) millioner kroner. Antall mellomstore skader, i intervallet mellom 2 og 10 millioner kroner, økte og utgjør samlet erstatning på 168 (108) millioner kroner.

Skader

Det har i 2018 inntruffet naturskader på rundt 600 millioner kroner for hele næringen. Dette er noe lavere enn normalt. Over halvparten av erstatningene kom etter uvær sist høst. Totalt utgjør selskapets andel av skadene om lag 30 millioner kroner.

Brannskader på kommunale utleieboliger er fortsatt en utfordring for samtlige aktører i dette markedet. KLP Skadeforsikring fikk i løpet av året meldt 29 slike skader, som samlet utgjør 57 millioner kroner i erstatningsutbetalinger.

HOVEDTALL 2018

	31.12.2018	31.12.2017
Skadeprosent	79,9	84,2
Kostnadsprosent	24,6	21,8
Totalkostnadsprosent	104,5	106,0
Finansavkastning	1,8	5,6
Solvenskapitaldekning	243	233

Antall brannskader innenfor renovasjon- og avfallsselskaper var sterkt økende i 2018, og selskapet fikk meldt mange brannskader. Den største skaden er estimert til 14 millioner kroner.

Det offentlige markedet

Det offentlige markedet hadde en bestandspremie på 519 millioner kroner ved utgangen av 2018. Konkurransen i markedet er fortsatt sterk og lønnsomheten påvirkes ved at prisene er lave i forhold til skadeutbetalingene, særlig for kommunale utleieboliger og motorvogn. Selskapet kan i enkelte anbuds-konkurranser se noe oppjustering av prisene og at det stilles strengere sikkerhetskrav.

Det har vært et normalt anbudsår med totalt 130 kommuner/fylkeskommuner på anbud.

Bedriftsmarkedet

Bestandspremien fra dette segmentet utgjør 279 millioner kroner. Det er en positiv vekst i bedriftsmarkedet og selskapet har fokus på å levere de beste løsninger til offentlige bedrifter. Samtidig tilbys forsikring til andre utvalgte segmentgrupper, da spesielt i samarbeid med KLP Bedriftspensjon AS.

Personmarkedet

Selskapet fortsetter veksten innen personmarkedet, hvor målgruppen er medlemmer i KLPs pensjonsordninger. Bestandspremien ved utgangen av 2018 var 587 millioner kroner. Veksten kommer som følge av både godt tilfang av nye kunder og moderat avgang på kundeporteføljen. KLP Skadeforsikring var et av selskapene som vokste mest på personmarkedet i Norge i 2018 og har ambisjoner om en fortsatt kraftig vekst fremover.

Digitalisering

Selskapets digitale løsninger blir godt mottatt og forenkler kundens hverdag. I 2018 økte oppslag på og endringer via selskapets nettsider med 14 prosent, noe som viser at kundene i større grad benytter digitale kanaler.

KLP Skadeforsikring lanserte i november 2018 en helt ny kjøpsløsning for personkundeforholdet. Selskapet viderefører dette arbeidet for å tilby forbedrede selvbetjeningsløsninger til alle selskapets kunder.

Kundetilfredshet

Samarbeidet med kunder og meglere er godt, noe som bekreftes gjennom de gode resultatene både i kundeundersøkelser, meglerundersøkelser og i evaluering av kundeaktiviteter. Kundene har store forventninger til selskapet og er godt fornøyd med den totale kundeopplevelsen.

Forsikringsundersøkelsen i bedriftsmarkedet (EPSI-European Performance Satisfaction Index) viser at selskapet har de mest fornøyde bedriftskundene det åttende året på rad. Det er servicekvalitet og skadeoppgjør som utpeker seg positivt i forhold til øvrige selskaper i undersøkelsene.

For tredje år på rad mottok selskapets skadeoppgjørsenhet Norske forsikringsmeglernes forenings pris for "Mest korrekt skadeoppgjør". Prisen omfatter både de offentlige og bedriftsmarkedskundene.

Disse utmerkelsene bekrefter at selskapet har høy leveranse-kvalitet på det området som betyr mest for forsikringskundene. Også selskapets egen kundetilfredshetsundersøkelse sommeren 2018 bekrefter dette bildet.

SAMFUNNSANSVAR

Skadeforebyggende arbeid

Selskapet legger stor vekt på skadeforebyggende aktiviteter og avholder både sentrale konferanser med aktuelle tema, og møter i den enkelte kommune for å samarbeide om felles og lokale utfordringer. I alt har 2 812 personer deltatt på ett eller flere kurs med spesielt fokus på brannrisikoen i kommunale bygg og boliger.

Samarbeidet med Norsk Brannbefals Landsforbund (NBLF) om brannsikkerheten i kommunale utleieboliger er

verdifullt både for våre kunder og selskapet. Sammen etableres det gode arenaer for tverrfaglig samarbeid mellom bygningseier, forvalter av bygg, tildelingsenheter og NAV. Dette er et godt bidrag til å øke forståelsen av risikobildet og å redusere risikoen for dødsbranner. Samarbeidet med NBLF er også utvidet til å omfatte brannvern-opplæring i grunnskolen.

Sammen med livdivisjonen i KLP har skadeselskapet en samarbeidsavtale om prosjektet "Smart Oppvekst" i en kommune. Prosjektet retter seg mot barn og ungdom. Formålet er å styrke den enkeltes selvfølelse og sosiale kompetanse. Arbeidet er langsiktig og målet er at flere fullfører videregående skole, i tillegg til å redusere mobbing, hærverk og kriminelle handlinger.

Klima og miljø

Selskapets påvirkning på ytre miljø og klima kommer fra egen aktivitet, indirekte via samarbeidspartnere og leverandører, samt via investeringer i selskaper og eiendom. KLP-konsernet har ambisiøse mål om å redusere dette fotavtrykket. Derfor har konsernet vedtatt miljø- og klimamål for egen drift. Ett av KLPs overordnede miljømål er å halvere klimagassutslippene innen 2030, med utgangspunkt i utslippene i 2010. Hovedfokuset i 2018 har vært på flyreiser som for selskapets del ble redusert med 7 prosent sammenlignet med året før.

Et sterkt miljøfokus er i tråd med konsernets verdier og samfunnsansvar. Selskapet søker å iverksette tiltak for å bedre miljøet på de områder selskapet kan påvirke.

Selskapet er direkte eksponert mot skader som oppstår som følge av endringer i det lokale klimaet. Prising av selskapets reassurans vil videre være påvirket av de globale skadehendelsene som oppstår som følge av klimaendringer. Vurdering av klimarisikoen inngår således i styrets drøftinger av selskapets risikosituasjon. Administrerende direktør er medlem i Bransjestyret

Skadeforsikring i Finans Norge, og gjennom dette og selskapets styrerepresentant i Naturskadepoolen, har selskapet inngående innsikt, og deltar aktivt, i det arbeidet som gjøres på klimaområdet innen Finans Norge.

Selskapet har som mål å øke sitt engasjement for redusert klimapåvirkning, gjennom blant annet å redusere bruken av leiebiler som tilbys ved motorskader, og å etablere nye produkter med tydelig miljøprofil. Videre vil selskapet øke bruken av miljøsertifiserte leverandører innen skadeoppgjørstjenester.

Selskapet har over flere år fokusert på elektroniske selvbetjeningsløsninger for å redusere papirforbruket i selskapet og hos kundene. Alle selskapets kunder kan motta forsikringsavtalene og få faktura levert elektronisk, og har tilgang til egen kundeportal på klp.no.

Selskapet setter i sin innkjøpspolicy krav til leverandørens holdning til miljø, samfunnsansvar og etikk. Alle leverandører undertegner en erklæring om ivaretagelse av alle KLPs forventninger innen etikk og samfunnsansvar.

Etikk i investeringsprosessen

Selskapets finansforvaltning skjer hovedsakelig gjennom andeler i investeringsfond forvaltet av KLP Kapitalforvaltning AS. KLP-konsernet er en ledende aktør innen etisk og samfunnsansvarlig investeringsaktivitet, og internasjonale konvensjoner og normer for

etiske vurderingskriterier er lagt til grunn ved investeringsbeslutninger i fondene.

Personvern

Ny personvernlovgivning trådte i kraft 20. juli 2018. Alle selskapets rutiner er gjennomgått for å sikre at KLP Skadeforsikring i all sin kontakt med kundene ivaretar deres interesser på den best mulige måten. Alle vesentlige avvik er håndtert.

Eierkontroll og selskapsledelse

KLP-konsernets selskapsstyring er i overensstemmelse med den norske anbefalingen for god eierstyring og selskapsledelse, så langt den passer for den gjensidige selskapsformen. KLP Skadeforsikring følger de samme reglene.

ORGANISASJONEN

Selskapet hadde ved utgangen av 2018 141 ansatte (138,1 årsverk) i fast stilling, samt tre personer i engasjement. I tillegg kommer personalmessige ressurser knyttet til kjøpte tjenester fra morselskapet. Selskapet har kontor i Oslo.

En god arbeidsplass

Et godt arbeidsmiljø er essensielt for å levere gode resultater og å nå de fastsatte mål. Høsten 2018 ble det foretatt en medarbeiderundersøkelse i selskapet. Resultatene viste ni prosents forbedring i forhold til året før. Hver enhet i selskapet har drøftet lokale tiltak for ytterligere forbedringer i arbeidsmiljøet.

Utvikling av den enkelte medarbeiders kompetanse er en av de sentrale driverne for medarbeidertilfredshet. Det er også en forutsetning for at selskapet skal kunne utvikle tjenester og produkter som møter kundenes krav. Kompetansestyring vil således være et sentralt virkemiddel i utvikling av selskapet fremover.

Det er ikke meldt om arbeidsrelaterte skader eller ulykker blant de ansatte i 2018. Selskapet har etablert gode prosesser for samarbeidet med de ansattes representanter og vernetjenesten, hvor vernerunde og internkontrollgjennomgang er viktige elementer for å sikre et godt og sikkert arbeidsmiljø.

Turnover og sykefravær

I 2018 valgte 17 personer tilsvarende 12,3 prosent (3,0) å slutte i KLP Skadeforsikring. Av disse gikk fire personer til andre stillinger internt i KLP-konsernet. I samme periode ble det ansatt 19 nye medarbeidere. Samlet sykefravær var 4,2 prosent (5,1), fordelt med 2,1 (2,3) prosent på korttidsfravær og 2,1 (2,8) prosent på langtidsfravær. Både kort- og langtidsfraværet har i perioden gått noe ned, og det arbeides videre for å redusere dette ytterligere. Selskapets ambisjon er å redusere det samlede sykefraværet ned til det konsernfelles målet under 4,0 prosent.

Likestilling og mangfold

KLP-konsernet ønsker å være en attraktiv arbeidsplass hvor alle medarbeidere

KJØNNSFORDELING

FUNKSJON I BEDRIFTEN	Kvinner		Menn		Totalt
	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall
Ledernivå 1			1	100 %	1
Ledernivå 2	1	16,7 %	5	83,3 %	6
Ledernivå 3	6	40,0 %	9	60,0 %	15
Øvrige ansatte	63	52,9 %	56	47,1 %	119
Totalt ansatte	70	49,6 %	71	51,4 %	141

og kvalifiserte kandidater gis like muligheter, uavhengig av alder, kjønn, funksjonsevne, politisk ståsted, seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk og etnisk bakgrunn. På generell basis oppfatter styret at dette mangfoldet er godt ivaretatt i selskapet.

Selskapet er en IA-bedrift. Gjennom året har det vært gjennomført ulike arrangementer for å fremme likeverd og mangfold på arbeidsplassen.

Analysen viser like fullt at det ikke er lønnsmessig likestilling mellom menn og kvinner. Dette skyldes i all hovedsak at det er en overvekt av menn i de best betalte stillingene. Derfor arbeides det aktivt for å besette disse stillingene med kvinner ved nyansettelser. Dette er et sentralt tema ved de årlige lønnsreguleringene. Målsettingen om minst 40 prosent av hvert kjønn blant selskapets ledere på alle nivåer er kun nådd på nivå 3, hvor 6 av 15 er kvinner. For på sikt å rette opp disse skjevhetene er det satt konkrete målsettinger knyttet til andel av hvert kjønn på de ulike ledernivåene, i fagspesialiststillinger og på lederutviklingsprogram.

Kjønnsfordelingen i KLP Skadeforsikring er vist i tabell på forrige side, fordelt på ledernivå og øvrige ansatte. Ved utgangen av 2018 var 4 av 7 styremedlemmer kvinner.

RESULTAT OG DISPONERING

Resultatet før skatt ble 17,5 millioner kroner (164,1).

Styret i KLP Skadeforsikring anser at resultatregnskapet og balansen, med kontantstrømoppstilling og noter, gir fyllestgjørende informasjon om den løpende driften og den økonomiske stillingen ved utgangen av året. Styret anser selskapets egenkapital og buffere som tilfredsstillende, og bekrefter at forutsetningene om fortsatt drift er til stede.

Av årets overskudd etter skatt overføres 45,7 millioner kroner fra fri til bundet egenkapital i form av økning av Naturskadefondet og Garantiordningen.

Forsikringsresultatet

Forsikringsresultatet for hendelser inntruffet i 2018 var 112,7 millioner kroner, en nedgang fra 127,1 millioner kroner i 2017. Nedgangen skyldes blant annet høyere reassuranseskostnader enn året før.

Erstatningene for tidligere meldte skader er redusert med 142,6 millioner kroner for alle bransjer samlet. Reduksjonen utgjør 7,6 prosent av avsetningene ved inngangen til 2018, og er i stor grad knyttet til personskadeproduktene. Det har også vært en betydelig

nedregulering av avsetning for tidligere års meldte naturskader.

Kapitalavkastning

Avkastningen på investerte midler var som følge av negativ utvikling i 4. kvartal, svak i 2018.

Samlet avkastning på forvaltede midler ble 1,8 prosent (5,6). Aksjeporteføljen hadde en samlet avkastning på minus 6,5 prosent, hvorav 4. kvartal alene var negativ med 12,1 prosent. Renteplasse- ringer i henholdsvis omløps- og anleggs- porteføljene ga minus 0,1 og 3,7 prosent avkastning. Også i 2018 ble verdien av selskapets to eiendomsinvesteringer oppskrevet. Denne porteføljen ga dermed en årsavkastning på 7,8 prosent. Diagrammet på neste side viser kapitalavkastning.

Driftskostnader

Kostnadsprosenten for egen regning steg igjen i 2018 og var 24,6 prosent (21,8). Dette er noe høyere enn målsatt. Økningen skyldes i første rekke lavere premievolum enn forventet, samt betydelig satsning på nye IT-løsninger.

Selskapet ønsker ytterligere vekst innen både personmarkedet og bedrifts- markedet, noe som medfører at kostnadsandelen fortsatt er høy for disse delporteføljene.

RESULTAT

MILLIONER KRONER	2018	2017
Opptjent premie	1 268,4	1 286,8
Andre inntekter/kostnader	1,8	2,8
Finansinntekter og andre inntekter	72,5	238,1
Erstatningskostnader	-1 013,0	-1 083,5
Driftskostnader	-312,2	-280,0
Resultat før skatt	17,5	164,2
Skattekostnad	-13,3	-20,2
Resultat etter skatt	4,2	143,9
Andre resultatkomponenter.	-1,1	-2,6
Totalresultat	3,1	141,3

DISPONERING

MILLIONER KRONER	2018	2017
Totalresultat	3,1	141,3
disponeres slik:		
- til/fra naturskadefond (-/+)	-42,2	-4,4
- til/fra garantiordning (-/+)	-3,5	-4,5
- avgitt konsernbidrag med skattemessig effekt	-69,9	-52,4
- avgitt konsernbidrag uten skattemessig effekt		-30,0
- mottatt konsernbidrag uten skattemessig effekt	69,9	
-overført til/fra annen egenkapital (-/+)	42,7	-50,0
Sum disponering og overføring	-3,1	-141,3

SOLIDITET OG EGENKAPITAL

Selskapets egenkapital økte i løpet av året med 3,1 millioner kroner til 1 775,0 millioner kroner.

Likviditetssituasjonen for selskapet har vært tilfredsstillende gjennom hele regnskapsåret. Netto kontantstrøm fra driften var likevel negativ med 84,7 millioner kroner. Omlag halvparten av årets premieinnbetalinger skjer i løpet av 1. kvartal, mens driftskostnader fordeler seg jevner ut over året. Nivået på skadeutbetalinger vil variere noe, særlig knyttet til utbetalingstakten på inntrufne store skader. I 2018 var kontantstrømmen fra skadeutbetalinger om lag 220 millioner kroner høyere enn i 2017.

Solvens II

Selskapet oppfylder alle regulatoriske krav med god margin. Solvensmarginen var 243 prosent ved utløpet av 2018 (233). Selskapet har definert et langsiktig mål for sin solvenskapital på minimum 200 prosent.

Selskapets rapport om soliditet og risikostyring er publisert på selskapets nettside, klp.no.

RISIKOFORHOLD

Forsikringsvirksomheten er bygget på selskapets evne og vilje til å ta risiko. Analyser av selskapets forsikrings-

porteføljer, og samspillet mellom disse, er sentrale i den løpende kontrollen av selskapets risiko. Risikostrategien er utarbeidet på grunnlag av disse analysene, og danner grunnlag for styrets vurdering av selskapets risikobærende evne.

Risikostyrende organer

Konsernets risikostyringsenhet ivaretar regelverkets krav til uavhengige Risikostyrings- og Aktuarfunksjoner, mens selskapet har etablert egen Compliancefunksjon. De uavhengige kontrollfunksjonene avgir sine periodiske rapporter til styret og administrerende direktør.

For å sikre en helhetlig risikokontroll i selskapet er det etablert en Risikostyringskomité hvor sentrale risikorelaterte tema blir diskutert og fremlegg for selskapets styre forberedt.

Forsikringsmessig risiko

Selskapet baserer sin prising av forsikringsrisiko på historisk skadeinformasjon. I tillegg hensyntas storskaderisiko og reassuranssekostnad.

Selskapet har en betydelig andel forretning med lang avviklingstid, noe som sammen med en stor andel storskadeeksponert forretning bidrar til

at KLP Skadeforsikring har en høyere andel forsikringsrisiko enn markedet for øvrig. Dette avspeiles også i det relativt høye kravet til solvenskapital. For å redusere denne særegne risikoen søker selskapet hovedsakelig å ha sin fremtidige vekst innen personmarkedet og små og mellomstore bedrifter. Dette vil over tid ha en stabiliserende effekt på både risiko og resultat.

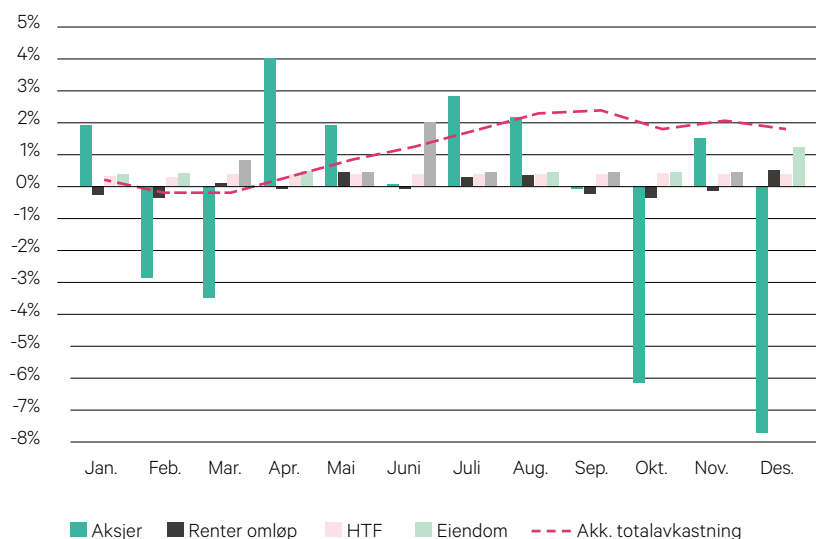
Reassuransprogrammet begrenser selskapets egenregning per skadehendelse. Som følge av stabilt økende forretningsvolum innen personmarkedet og god soliditet, har selskapet likevel god evne til å bære risiko for egen regning. Avgitt premie til reassuranse utgjorde 5,2 prosent av opptjent premie i 2018.

Finansiell risiko

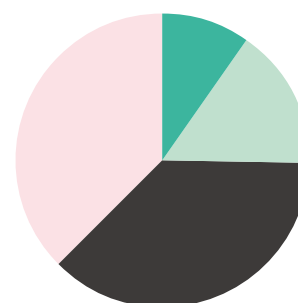
Som følge av selskapets betydelige andel forretning med lang avviklingstid bygges det opp betydelige forsikrings-tekniske avsetninger. Finansinntektene utgjør således en stor andel av selskapets verdiskapning.

KLP Skadeforsikring forvaltet ved årets utgang 4 164 millioner kroner (4 143). Selskapet følger løpende opp investeringsaktivitetene, og styret mottar rapportering av status og analyser av investeringsporteføljens svingningsrisiko. Månedlig utarbeides det en uavhengig

KAPITALAVKASTNING

AKTIVASAMMENSETNING PER 31.12.2018

- Aksjer og andeler 10 %
- Investeringseiendom 16 %
- Øvrig rentebærende 35 %
- Obligasjoner HTF 38 %

Foto: Marianne Wright Pedersen

statusrapport om overholdelse av investeringsrammer fastsatt av styret, og lovfaste rammer.

KLP Skadeforsikring måler løpende sin risikoeksponering i investeringsporteføljen. Risikorammene relateres direkte til selskapets bufferkapital. Selskapets risikoeksponering har ikke på noe måletidspunkt oversteget de fastsatte grensene.

Samspillet mellom forsikrings- og finansiell risiko

Som et ledd i optimaliseringen har selskapet bygget opp en betydelig portefølje av anleggsobligasjoner, hvor forfallsstrukturen hensyntar utbetalingsprofilen for erstatningsreservene. Denne porteføljen har også en betydelig resultatstabiliserende effekt da endring i markedsverdien som følge av endret rentenivå, ikke skal resultatføres.

Motpartsrisiko

Den største ikke-statlige enkelt-eksponering i investeringsporteføljen utgjør 117,0 (123,4) millioner kroner, tilsvarende 2,6 (3,0) prosent av samlede investeringsaktiva.

Selskapet sprer avgitt ansvar på et bredt utvalg av reassurandører. Ingen reassurandør hadde svakere kreditt-rating enn A- ved avtaleinngåelse.

Likviditetsrisiko

Likviditetsrisikoen for selskapet knytter seg først og fremst til kostnader ved frigjøring av midler for å møte forpliktelser ved forfall. Disse vurderes å være marginale.

Operasjonell risiko

Selskapet har gode rutiner for å sikre enhetlig og korrekt saksbehandling og betjening av kundene, samt for i størst mulig grad å redusere den operasjonelle risikoen. Selskapet er kvalitetssertifisert

gjennom Veritas ISO 9001:2015. Dette innebærer at selskapets rutiner jevnlig revideres, både av selskapet selv, og av ekstern kvalitetsrevisor på årlig basis.

Selskapets drift skjer i stor grad ved bruk av elektroniske verktøy. Det er derfor stort fokus på sikring mot, og eventuell håndtering av, driftsavbrudd knyttet til IT-systemene. For å styrke dette arbeidet er det i løpet av 2018 ansatt en egen IT-direktør, rapporterende direkte til administrerende direktør.

Selskapet legger stor vekt på gode kontrollrutiner for å sikre at selskapet kan møte de krav og forventninger omverdenen setter til selskapet som en aktør i det norske finansmarkedet.

KLP Skadeforsikring er tilsluttet Godkjenningsordningen for selgere og rådgivere i skadeforsikring. Dette er en nasjonal godkjenningsordning som fremmer og sikrer nødvendig

kunnskap, holdninger og ferdigheter hos selgere/rådgivere. Ordningen er i første rekke rettet mot salg og rådgivning av private skadeforsikringer.

VEIEN FREMOVER

Strategiske prioriteringer

Som del av KLP-konsernet, eid av livselskapets kunder, er selskapets målsetning å bidra til bedre skadeforsikringsprodukter til lave priser for eiere og deres ansatte.

Produktene og tjenestene fremstår i dag som konkurransedyktige, både hva gjelder pris og innhold. Dette ble også bekreftet i forbindelse med årets anbudskonkurranser, hvor akseptgraden var høy. Innen privatmarkedet viser nøytrale prissammenligninger at medlemsproduktene plasserer seg blant de beste.

Kundene ønsker i stor grad at konsernet skal kunne tilby helhetlige løsninger. Det legges derfor vekt på god samhandling mellom fagmiljøene, både innad i selskapet og mellom de ulike konsernselskapene.

Økt bestandspremie er kritisk for å forbedre produktivitet og konkur-

ransekraft, samtidig som selskapet vil søke å påvirke lønnsomheten gjennom forebyggende tiltak som reduserer skadeprosenten.

Selskapet ser et stort potensial i å utnytte KLPs sterke markedsposisjon og kompetanse, og å kombinere dette med bedre kundeinnsikt og ny teknologi. Både våre eiere og deres ansatte skal oppleve at vi har tilgjengeliggjort den informasjonen de trenger på en forståelig måte. I kundefront skal vi tilby digitale tjenester som understøtter selskapets ambisjoner, og på prioriterte områder skal vi oppleves som best i klassen. Som en konsekvens av dette vil det også i årene som kommer bli lagt ned betydelige ressurser i teknologisk utvikling.

Markedsvurdering

Det offentlige markedet vil de neste årene være preget av regionreformen. Mange prosesser pågår både i fylker og kommuner. Selskapet følger prosessene godt og er støttespiller i dialogen som gjelder forsikring. Konkurransen fremover vil preges av at premien på forsikringer har blitt redusert i mange år, mens skadeutbetalingene ikke er forbedret i samme grad. Samlet sett kan dette føre til færre anbudskonkurranser

i 2019. Ambisjonen er å opprettholde den ledende markedsposisjonen i det offentlige markedet.

Selskapets vekstambisjon i bedrifts-markedet fortsetter og vi vil foreta noen mindre utvidelser innenfor enkelte segmenter.

Innen personmarkedet har selskapet en stor målgruppe å jobbe mot, som er medlemmer i KLPs pensjonsordninger. Vi har ambisjoner om å bli en betydningsfull leverandør av privatforsikringer til målgruppen. For å ta ut dette potensialet, har vi økt distribusjonskraften gjennom oppbemanning av salgsmiljøene våre, og vi har investert i nye selvbetjente kjøpsløsninger på klp.no. Vi vil fortsette arbeidet med å innhente samtykker for å kunne markedsføre oss direkte mot medlemmene digitalt og per telefon.

KLP Skadeforsikring er ledende innenfor forsikringer til KLPs eiere. Selskapet er i vekst og har god soliditet. Selskapet skiller seg vesentlig fra konkurrentene når det gjelder høy servicekvalitet. Ute blant kundene har KLP således et sterkt omdømme, og forventninger er høye.

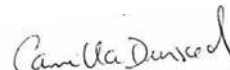
Oslo, 27. februar 2019

SVERRE THORNES
Styreleder

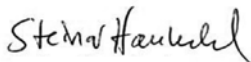
MARIANNE SEVALDSEN

CAMILLA DUNSÆD

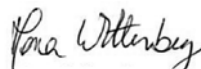

LENE ELISABETH BJERKAN

STEINAR HAUKELAND

Valgt av og blant de ansatte

MONA WITTENBERG

Valgt av og blant de ansatte

JAN HUGO SØRENSEN

TORE TENOLD
Administrerende direktør

Resultatregnskap

KLP SKADEFORSIKRING AS

NOTE	TUSEN KRONER	2018	2017
	TEKNISK REGNSKAP		
4	Opptjente bruttopremier	1 338 152	1 344 295
4	Gjenforsikringsandel av brutto opptjente premier	-69 790	-57 537
	Premieinntekter for egen regning	1 268 362	1 286 758
	Andre forsikringsrelaterte inntekter	2 392	2 393
	Brutto erstatningskostnader	-1 013 097	-1 092 010
	Gjenforsikringsandel brutto erstatningskostnader	98	8 548
4	Erstatningskostnader for egen regning	-1 012 999	-1 083 461
19	Salgskostnader	-92 046	-87 646
	Forsikringsrelaterte administrasjonskostnader inkl. provisjoner for mottatt gjenforsikring	-220 108	-192 368
20	Forsikringsrelaterte driftskostnader	-312 155	-280 014
	Andre forsikringsrelaterte driftskostnader	-577	0
	Resultat av teknisk regnskap	-54 977	-74 324
	IKKE-TEKNISK REGNSKAP		
	Renteinntekter og utbytte mv. på finansielle eiendeler	98 593	119 027
	Verdiendringer på investeringer	-46 680	49 806
	Realisert gevinst og tap på investeringer	25 601	74 527
	Administrasjonskostnader knyttet til investeringer, herunder rentekostnader	-5 474	-5 302
6	Netto inntekter fra investeringer	72 041	238 057
	Andre inntekter	458	422
	Resultat av ikke-teknisk regnskap	72 498	238 480
	Resultat før skattekostnad	17 522	164 156
22	Skattekostnad	-13 349	-20 228
	Resultat før andre inntekter og kostnader	4 173	143 928
	Estimatendringer knyttet til ytelsesbaserte pensjonsordninger	-1 469	-3 464
	Skatt på andre inntekter og kostnader som ikke blir omklassifisert til resultatet	367	866
	Andre inntekter og kostnader	-1 102	-2 598
	TOTALRESULTAT	3 071	141 330
	Herav		
	Endring i avsetning til naturskadefondet	-42 197	-4 368
	Endring i garantiordningen	-3 547	-4 539
	Avgitt konsernbidrag med skattemessig effekt	-69 863	-52 418
	Avgitt konsernbidrag uten skattemessig effekt	0	-30 006
	Mottatt konsernbidrag uten skattemessig effekt	69 863	0
	Disponeringer til(-) / fra(+) annen egenkapital	42 673	-50 000
	Sum	-3 071	-141 330

Balanse

KLP SKADEFORSIKRING AS

NOTE	TUSEN KRONER	31.12.2018	31.12.2017
	EIENDELER		
	Andre immaterielle eiendeler	43 801	25 726
15	Immaterielle eiendeler	43 801	25 726
9	Investeringer som holdes til forfall	49 261	121 297
9	Utlån og fordringer	1 550 203	1 420 409
7	Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	1 599 464	1 541 706
8,12	Aksjer og andeler (inkl. aksjer og andeler målt til kost)	433 969	464 459
12	Andeler i eiendomsforetak	676 684	653 068
9,12	Rentebærende verdipapirer	1 449 582	1 482 534
	Andre finansielle eiendeler	3 876	1 127
7,9	Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	2 564 111	2 601 188
	Sum investeringer	4 163 575	4 142 894
	Gjenforsikringsandel av ikke opptjent bruttopremie	6	5
	Gjenforsikringsandel av brutto erstatningsavsetning	63 025	117 537
4	Gjenforsikringsandel av brutto forsikringsforpliktelser	63 030	117 542
	Fordringer på forsikringstakere	194 432	193 636
	Fordringer i forbindelse med gjenforsikring	8 427	6 822
	Andre fordringer	93	124
	Fordringer	202 952	200 582
	Bank	22 107	106 791
	Andre eiendeler	22 107	106 791
	SUM EIENDELER	4 495 465	4 593 535

Balanse

KLP SKADEFORSIKRING AS

NOTE	TUSEN KRONER	31.12.2018	31.12.2017
	EGENKAPITAL OG FORPLIKTELSER		
	Innskutt egenkapital		
	Aksjekapital	220 000	220 000
	Annen innskutt egenkapital	140 866	140 866
13	Innskutt egenkapital	360 866	360 866
	Opptjent egenkapital		
	Avsetning til naturskadefondet	206 325	164 127
	Avsetning til garantiordningen	52 187	48 641
	Fond mv.	258 512	212 768
	Annen opptjent egenkapital	1 155 580	1 198 253
	Opptjent egenkapital	1 414 092	1 411 021

Balanse

KLP SKADEFORSIKRING AS

NOTE	TUSEN KRONER	31.12.2018	31.12.2017
	Avsetning for ikke opptjent bruttopremie	4 04 801	3 69 240
	Brutto erstatningsavsetning	1 919 931	1 994 652
4	Brutto forsikringsforpliktelser	2 324 732	2 363 892
21	Pensjonsforpliktelser o.l.	84 250	73 687
22	Forpliktelser ved utsatt skatt	184 657	194 963
	Avsetninger for forpliktelser	268 907	268 649
	Forpliktelser i forbindelse med direkte forsikring	51 134	37 381
	Forpliktelser i forbindelse med gjenforsikring	257	479
7	Forpliktelser til kredittinstitusjoner	4	12
	Konsernbidrag	23 288	99 896
	Forpliktelser innen konsern	18 106	12 817
	Andre forpliktelser	12 082	20 751
	Forpliktelser	104 870	171 336
	Andre påløpte kostnader og mottatte ikke opptjente inntekter	21 998	17 771
	Påløpte kostnader og mottatte ikke opptjente inntekter	21 998	17 771
	SUM EGENKAPITAL OG FORPLIKTELSE	4 495 465	4 593 535

Oslo, 27. februar 2019

SVERRE THORNES
Styreleder

MARIANNE SEVALDSEN

CAMILLA DUNSÆD

LENE ELISABETH BJERKAN

STEINAR HAUKELAND

Valgt av og blant de ansatte

MONA WITTENBERG

Valgt av og blant de ansatte

JAN HUGO SØRENSEN

TØRE TENOLD
Administrerende direktør

Egenkapitaloppstilling

KLP SKADEFORSIKRING AS

OPPSTILLING AV ENDRINGER I EGENKAPITALEN

2018 TUSEN KRONER	Innskutt egenkapital	Opptjent egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital 01.01.2018	360 866	1 411 021	1 771 887
Resultat	0	4 173	4 173
Utvidet resultat	0	-1 102	-1 102
Sum totalresultat	0	3 071	3 071
Transaksjoner med eierne			
Avgitt konsernbidrag med skattemessig effekt	0	-69 863	-69 863
Mottatt konsernbidrag uten skattemessig effekt	0	69 863	69 863
Sum transaksjoner med eierne	0	0	0
Egenkapital 31.12.2018	360 866	1 414 092	1 774 959

2017 TUSEN KRONER	Innskutt egenkapital	Opptjent egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital 01.01.2017	360 866	1 350 910	1 711 777
Resultat	0	143 928	143 928
Utvidet resultat	0	-2 598	-2 598
Sum totalresultat	0	141 330	141 330
Transaksjoner med eierne			
Avgitt konsernbidrag med skattemessig effekt	0	-52 418	-52 418
Avgitt konsernbidrag uten skattemessig effekt	0	-30 006	-30 006
Mottatt konsernbidrag uten skattemessig effekt	0	1 203	1 203
Sum transaksjoner med eierne	0	-81 220	-81 220
Egenkapital 31.12.2017	360 866	1 411 021	1 771 887

Kontantstrømoppstilling

KLP SKADEFORSIKRING AS

TUSEN KRONER	2018	2017
KONTANTSTRØMMER FRA OPERASJONELLE AKTIVITETER		
Innbetalte premier direkte forsikring	1 388 394	1 350 469
Utbetalte gjenforsikringspremier	-69 791	-57 000
Utbetalte erstatninger og forsikringsytelser direkte forsikring	-970 978	-749 702
Innbetalte gjenforsikringsoppgjør for erstatninger og forsikringsytelser	-17 315	-192 405
Utbetalinger til andre leverandører for varer og tjenester	-213 210	-185 707
Utbetalinger til ansatte, pensjonsinnetninger, arbeidsgiveravgift mv.	-137 500	-129 620
Utbetaling av renter	-2 578	-2 390
Innbetaling av renter	97 365	115 637
Utbetalinger av skatter og offentlige avgifter	-461	162
Innbetalinger vedrørende verdipapirer	700 942	684 237
Utbetalinger vedrørende verdipapirer	-763 242	-628 743
Netto inn- og utbetalinger for kjøp/salg av andre verdipapirer med kort løpetid	-2 877	23 043
Netto inn- og utbetalinger fra eiendomsvirksomheten	26 479	19 078
Netto kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter	35 229	247 058
KONTANTSTRØMMER FRA INVESTERINGSAKTIVITETER		
Utbetalinger ved kjøp av driftsmidler mv.	-20 018	-18 106
Netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter	-20 018	-18 106
KONTANTSTRØM FRA FINANSIERINGSAKTIVITETER		
Utbetalinger av konsernbidrag	-99 896	-185 568
Netto kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter	-99 896	-185 568
Netto endring i bankinnskudd	-84 684	43 385
Beholdning av bankinnskudd ved periodens begynnelse	106 791	63 407
Beholdning av bankinnskudd ved periodens slutt	22 107	106 791

Noter til regnskapet

KLP SKADEFORSIKRING AS

NOTE 1 Generell informasjon

KLP Skadeforsikring AS leverer skadeforsikring til kommuner, fylkeskommuner, helseforetak og bedrifter både i offentlig og privat sektor. Foretaket leverer også forsikringsprodukter til personmarkedet, primært mot KLPs pensjonskunder.

Det største produktområdet er forsikring til ansatte offentlig sektor.

KLP Skadeforsikring AS er et aksjeselskap registrert og hjemmehørende i Norge. KLP Skadeforsikring AS er et heleid datterselskap av Kommunal

Landspensjonskasse (KLP). Foretaket har hovedkontor i Dronning Eufemias gate 10, 0191 Oslo.

Foretakets årsregnskap for 2018 ble vedtatt av selskapets styre den 27.02.2019.

NOTE 2 Sammendrag av de viktigste regnskapsprinsippene

Nedenfor følger en beskrivelse av de vesentligste regnskapsprinsippene som er benyttet ved utarbeidelse av selskapsregnskapet. Disse prinsippene er benyttet konsistent for alle perioder som er presentert, dersom ikke annet fremgår.

2.1 BASISPRINSIPPER

Årsregnskapet er satt opp i henhold til Forskrift nr. 1775 av 18. desember 2015: "Forskrift om årsregnskap for skadeforsikringsforetak (årsregnskapsforskriften). Dette innebærer at foretakets årsregnskap er utarbeidet i samsvar med internasjonale regnskapsstandarder (EU-godkjent IFRS/IAS) med de tillegg og unntak som følger av årsregnskapsforskriften.

Regnskapet er utarbeidet med utgangspunkt i prinsipp om historisk kost, med følgende unntak:

- Finansielle eiendeler og gjeld vurdert til virkelig verdi over resultatet.

For å utarbeide selskapsregnskap etter årsregnskapsforskriften, må ledelsen foreta regnskapsmessige estimer og skjønnsmessige vurderinger. Dette vil påvirke foretakets regnskapsførte verdi av eiendeler og gjeld, inntekter og kostnader. Faktiske tall vil kunne avvike fra benyttede estimer. Områder hvor det er utvist skjønnsmessige vurderinger og estimer av vesentlig betydning for foretaket er beskrevet i note 3.

Alle beløp er presentert i tusen kroner uten desimal med mindre annet er angitt.

Regnskapet er satt opp etter forutsetning om fortsatt drift.

2.1.1 ENDRINGER I REGNSKAPS-PRINSIPPER OG OPPLYSNINGER

a) Nye og endrede regnskapsprinsipper er tatt i bruk av foretaket i 2018.

Det er ikke tatt i bruk standarder, endringer eller fortolkninger som er trådt i kraft i 2018 som har påvirket i foretakets årsregnskap i vesentlig grad.

b) Standarder, endringer og fortolkninger til eksisterende standarder som ikke er trådt i kraft og hvor foretaket ikke har valgt tidlig anvendelse.

Det foreligger endringer i standarder og fortolkninger som får virkning for årsregnskap som påbegynnes etter 1. januar 2018 som ikke er tatt i bruk i dette regnskapet. Blant de som KLP Skadeforsikring AS ikke har valgt å tidlig anvende, er de vesentligste opplyst om nedenfor.

IFRS 9 Finansielle instrumenter regulerer klassifisering, måling og innregning av finansielle eiendeler- og forpliktelser, innfører nye regler for sikringsbokføring og en ny nedskrivningsmodell for finansielle eiendeler. Finansielle eiendeler skal klassifiseres i tre kategorier:

- Amortisert kost
- Virkelig verdi med verdiendring over resultatet
- Virkelig verdi med verdiendring utvidet resultat

Målekategori bestemmes ved første gangs regnskapsføring. Klassifiseringen avhenger av foretakets forretningsmodell for styring av sine finansielle instrumenter og karakteristikken av kontantstrømmene til det enkelte instrument. Standarden trådte i kraft 01.01.2018.

Finanstilsynet fastsatte 20. desember 2018 en endringsforskrift til årsregnskapsforskriften for skadeforsikringsforetak. Etter gjeldende regler fremkommer det at skadeforsikringsforetak har valgadgang mellom å implementere IFRS 9 fra 01.01.2018 eller fortsette å innregne og måle finansielle instrumenter i samsvar med IAS 39. Denne valgadgangen gjelder for årsregnskapene som avlegges for 2018, 2019 og 2020. KLP Skadeforsikring AS har valgt å benytte seg av denne valgmuligheten, og følger IAS 39 for innregning og måling av finansielle instrumenter for årsregnskapet 2018.

IFRS 9 skal innføres for alle skadeforsikringsselskap fra 2021 eller senere. Det er ventet at pliktig ikrafttredelsestidspunkt vil sammenfalle med pliktig innføring av den nye standarden for Forsikringskontrakter, IFRS 17.

IFRS 16 Leiekontrakter vil resultere i at flere leieavtaler blir balanseført enn tidligere, ettersom skillet mellom operasjonell og finansiell leasing er fjernet. Under den nye standarden, er retten til å bruke en leid gjenstand en eiendel og forpliktelsen til å betale leie en gjeld som skal balanseføres. Unntakene er kortsiktige leieavtaler og leieavtaler med lav verdi. Den regnskapsmessige behandlingen for utleiende vil ikke bli vesentlig endret. Foretaket vil ta i bruk standarden fra og med 2019. Overgang til IFRS 16 vil ikke ha vesentlig virkning på foretakets regnskap, da foretaket ikke har leiekontrakter som vil bli balanseført etter de nye reglene.

IASB har publisert standarden IFRS 17 Forsikringskontrakter, regnskapsstandard som kommer til å erstatte dagens IFRS 4. Standarden er meget omfattende og vil kreve betydelige ressurser for implementering. KLP Skadeforsikring AS jobber med å vurdere konsekvensene av den nye standarden for foretaket. Standarden er ikke på nåværende tidspunkt godkjent av EU, og vil tidligst implementeres fra 2022.

Det er ingen andre standarder eller fortolkninger som ikke er trådt i kraft som forventes å gi en vesentlig påvirkning på foretakets regnskap.

2.2 SEGMENTINFORMASJON

Foretakets forretningsmessige segmenter er definert i forhold til forretningsområder hvor risiko og avkastning skiller seg fra hverandre. Foretakets segmenter er inndelt i offentlig, bedrift og personmarked.

2.3 OMREGNING AV FREMMED VALUTA

a) Funksjonell valuta og presentasjonsvaluta

Selskapsregnskapet presenteres i norske kroner (NOK), som er den funksjonelle valutaen til foretaket.

b) Transaksjoner og balanseposter

Transaksjoner i utenlandsk valuta er omregnet til norske kroner ved å benytte valutakursen på transaksjonstidspunktet. Valutagevinster – og tap på transaksjoner i utenlandsk valuta resultatføres. Det gjelder også omregning av pengeposter (eiendeler og gjeld) på balansedagen.

Valutavirkningen på ikke-pengeposter (både eiendeler og forpliktelser) inngår som del av gevinst og tap ved vurdering til virkelig verdi. Valutadifferanser knyttet til ikke-pengeposter, inngår som et element i resultatført verdiendring.

2.4 IMMATERIELLE EIENDELER

Foretakets immaterielle eiendeler består i all hovedsak av aktiverte IT-systemer.

Ved kjøp av nytt IT-system aktiveres direkte henførbare kostnader utbetalt til systemleverandør, samt eksternt konsulentbistand og internt medgåtte kostnader for å få systemet installert og klart til bruk. Ved videreutvikling av IT-systemer aktiveres både eksterne og interne kostnader jfr. ovenfor. Systemendringer som betraktes som vedlikehold kostnadsføres løpende.

Når et IT-system er ferdigstilt, avskrives aktiverte kostnader lineært over

forventet brukstid (3 – 10 år). Ved senere aktiveringer grunnet videreutvikling avskrives disse over den opprinnelige fastsatte brukstid med mindre påkostningen øker systemets totale forventede brukstid.

Immaterielle eiendeler vurderes for verdifall når det foreligger indikatorer på at fremtidig inntjening ikke kan forsvare eiendelens balanseførte verdi. Forskjellen mellom balanseført verdi og gjenvinnbart beløp nedskrives. Gjenvinnbart beløp er det høyeste av virkeligverdi fratrukket salgsutgifter og bruksverdi.

2.5 FINANSIELLE EIENDELER

Foretakets finansielle eiendeler er inndelt i følgende kategorier: Finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultat, utlån og fordringer og finansielle eiendeler som holdes til forfall. Hensikten med eiendelen bestemmer klassifikasjonen, og ledelsen foretar klassifiseringen ved anskaffelse av den finansielle eiendelen.

a) Virkelig verdi over resultatet

Denne kategorien inndeles i to underkategorier:

- 1) Holdt for omsetning.
- 2) Frivillig kategorisert til virkelig verdi over resultat ved anskaffelse etter virkelig verdi opsjon.

Finansielle eiendeler holdt for omsetning er eiendeler som er anskaffet primært med henblikk på å gi fortjeneste fra kortsiktige prissvingninger. Virkelig verdi er fastsatt ut i fra observerbare kurser i et aktivt marked, eller der slik pris ikke finnes, gjennom intern modell med jevnlig innhenting av ekstern prising for å kvalitetssikre intern prisingsmodell.

Finansielle eiendeler frivillig kategorisert til virkelig verdi over resultat ved anskaffelse består av finansielle eiendeler som forvaltes som en gruppe, og hvor deres inntjening vurderes og rapporteres til ledelsen på grunnlag av virkelig verdi. Størrelsen på porteføljen bestemmes ut fra foretakets ønskede risikoeksponering mot rente- og aksjemarkedet.

Gevinst eller tap fra endringer i virkelig verdi av eiendeler klassifisert som finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet, medtas i resultatregnskapet i den perioden de oppstår. Dette inngår i linjen ”Verdiendringer på investeringer”.

Kupongrenter er inntektsført etter hvert som de er påløpt, og inngår i linjen ”Renteinntekter og utbytte mv. på finansielle eiendeler”. Aksjeutbytte innregnes i resultatet i linjen ”Renteinntekter og utbytte mv. på finansielle eiendeler” når foretakets rett til utbytte er fastslått.

Prinsipper for beregning av virkelig verdi for de ulike instrumentene er beskrevet i note 7.

b) Utlån og fordringer

Utlån og fordringer er finansielle eiendeler, som ikke er derivater, med faste eller bestembare betalinger, og som ikke omsettes i et aktivt marked eller som foretakets har intensjon om å selge på kort sikt eller har øremerket til virkelig verdi over resultat.

Utlån og fordringer er inndelt i to underkategorier:

- Utlån og fordringer tilknyttet investeringsvirksomheten

- Utlån og fordringer øvrige inklusive fordringer på forsikringstakere

Utlån og fordringer i investeringsvirksomheten består av obligasjoner til amortisert kost som ikke er priset i et aktivt marked.

Utlån og fordringer øvrige inklusive premiefordringer består av premiefordringer og diverse øvrige fordringer.

Utlån og fordringer innregnes i balansen første gang til virkelig verdi. Påfølgende måling skjer til amortisert kost ved bruk av effektiv rentemetode med eventuelt nedskrivning for tap.

Effektiv rente på utlån og fordringer i investeringsvirksomheten resultatføres og inngår i linjen ”Renteinntekter og utbytte mv. på finansielle eiendeler”.

c) Finansielle eiendeler som holdes til forfall

Finansielle eiendeler som holdes til forfall består av finansielle eiendeler, som ikke er derivater, og som har faste eller bestembare betalinger og definert et forfallstidspunkt, og som foretaket har intensjon og evne til å holde til forfall med unntak for:

- a) de som foretaket ved førstegangsinnregning øremerker til virkelig verdi over resultatet
- b) de som oppfyller definisjonen til utlån og fordringer.

Finansielle eiendeler som holdes til forfall innregnes i balansen første gang til virkelig verdi. Påfølgende måling skjer til amortisert kost med bruk av effektiv rentemetode med fradrag for nedskrivning for tap, og denne verdiendringen inngår i linjen ”Renteinntekter

og utbytte mv. på finansielle eiendeler” i resultatregnskapet.

Virkelig verdi er fastsatt ut i fra observerbare kurser i et aktivt marked.

Kjøp og salg av finansielle eiendeler regnskapsføres på handelsdato, det vil si når foretaket har forpliktet seg til å kjøpe eller selge den finansielle eiendelen. Finansielle eiendeler innregnes til virkelig verdi fra det tidspunkt foretaket overtar rettigheter og forpliktelser knyttet til eiendelen. Direkte kjøpsomkostninger inkluderes i anskaffelseskost med unntak for kjøpsomkostninger knyttet til eiendeler til virkelig verdi over resultat. For disse eiendelene kostnadsføres kjøpsomkostningene direkte. For finansielle eiendeler hvor kjøpsomkostninger inngår i anskaffelseskost, vil differansen mellom transaksjonskurs inklusive kjøpsomkostninger danne grunnlag for verdiendring mot sluttkurs på handelsdagen. Finansielle eiendeler fra regnes når foretaket ikke lenger har rett til å motta kontantstrømmen fra eiendelen eller foretaket har overført all risiko og rettigheter knyttet til eierskapet.

2.6 ANDELER I EIENDOMSSELSKAPER

Foretaket eier fast eiendom gjennom ansvarlige selskaper som er heleid i KLP-konsernet. Disse andelene er klassifisert som ”Andeler i eiendomsforetak”. Andelene vurderes til virkelig verdi over resultatet. Verdiendringene presenteres i resultatet under posten ”Verdiendringer på investeringer.”

2.7 MOTREGNING

Finansielle eiendeler og finansiell gjeld er bare motregnet i den grad det foreligger en juridisk rett og har til hensikt

å motregne forpliktelse mot fordring, samt at forfallstidspunktet for eiendelen samsvarer med forfallstidspunktet for forpliktelsen.

2.8 FORSIKRINGSKONTRAKTER

Foretaket definerer forsikringskontrakter i tråd med IFRS 4. Et avgjørende vilkår for at en kontrakt defineres som forsikringskontrakt er at den må inneholde betydelig forsikringsrisiko. Produktene foretaket tilbyr tilfredsstillende kravet om betydelig forsikringsrisiko etter denne definisjonen.

Det er gjennomført tilstrekkelighetstest for å kontrollere at nivået på de regnskapsførte forpliktelsene på forsikringskontraktene står i forhold til forsikringskundernes kontraktmessige rettigheter. Foretakets avsetninger tilfredsstillende kravene i denne testen, og IFRS 4 stiller ikke ytterligere krav til reservering. Foretaket har derfor benyttet gjeldende norsk regelverk for regnskapsføring av forsikringskontrakter.

2.9 PRODUKTER

I skadeforsikring tilbys følgende produkter:

Yrresskade og Trygghet

Forsikringskontrakter som dekker kundenes arbeidstager for yrkesskader som faller inn under yrkesskadeloven og hovedtariffavtalen. I tillegg tegnes forsikringskontrakter som dekker arbeidstagerne for ulykke i fritiden.

Ulykke

Forsikringskontrakter som dekker kunden for ulykker i fritiden. Det tegnes også forsikringskontrakter som dekker skoleelever i skoletiden.

Brann-Kombinert

Forsikringskontrakter som dekker skade på kundenes eiendommer og eventuelle verditap som påføres kunden ved skade eller tap av eiendommen. Produktet inkluderer også en obligatorisk naturskadedekning.

Motorvogn

Forsikringskontrakter som dekker skade oppstått ved bruk av kundenes motorvogner.

Ansvar

Forsikringskontrakter som dekker skade påført tredjeperson som en følge av kundenes virksomhet.

Reise

Forsikringskontrakter som dekker skader og tap oppstått på reiser.

Barneforsikring

Forsikringskontrakter som dekker utgifter ved ulykker eller alvorlig sykdom samt inntektsbortfall (uførepensjon).

Gruppeliv

Forsikringskontrakter som dekker kunden for dødsfall og uførhet.

Risikoen for foretaket reduseres gjennom tegning av reassuranskontrakter som dekker erstatninger over gitte beløp per skade i alle bransjer nevnt over med unntak for gruppeliv.

2.10 FORSIKRINGSTEKNISKE AVSETNINGER

Foretaket skal til enhver tid ha forsikringstekniske avsetninger som gir full dekning av det forsikringstekniske ansvar og annen risiko avledet av forsikringsvirksomheten.

Følgende fond inngår forsikrings-tekniske avsetninger:

Avsetning for ikke opptjent premie

Premieavsetningen utgjør den ikke opptjente del av forfalt premie ved regnskapsårets slutt.

Erstatningsavsetning

Avsetningen omfatter avsetninger knyttet til skader som er meldt, men ikke oppgjort. Videre gjelder det skader som er inntruffet, men ikke meldt ved regnskapsårets slutt. Avsetningen inkluderer avsetning til indirekte skadebehandlingskostnader.

Forsikringslovgivningens krav til forsikringstekniske avsetninger i skadeforsikring er ikke utelukkende knyttet til eksisterende kontrakter med kundene. To typer avsetninger faller derfor utenfor den regnskapstekniske gjeldsdefinisjonen, og inngår dermed i foretakets regnskapsmessige egenkapital.

1) Garantiordning

Avsetning til garantiordningen er ment å dekke mulige fremtidige utbetalinger som følger av at et annet skadeforsikringsforetak ikke er i stand til å innfri sine forpliktelser. Avsetningen tilsvarende 1,5 prosent av de tre siste års opptjente bruttopremie. Avsetning til garantiordningen er å betrakte som en betinget forpliktelse og må således klassifiseres som egenkapital.

2) Naturskadefond

Avsetning til naturskadefondet er ment å dekke mulige fremtidige utbetalinger til erstatninger knyttet til fremtidige naturskader. Avsetningen reflekterer forsikringsrisiko, og foretas med

utgangspunkt i eksisterende kontrakter, men avsetningen fjernes ikke ved kontraktens opphør. Anvendelse av fondet kan således gå til dekning av fremtidige naturskader som ikke er knyttet til eksisterende forsikringskontrakter. Avsetninger knyttet til fremtidige hendelser kan ikke klassifiseres som en forpliktelse og må derfor klassifiseres som egenkapital.

2.11 PENSJONSFORPLIKTELSE EGNE ANSATTE

Foretakets pensjonsforpliktelse er forsikringsmessig delvis dekket gjennom offentlig tjenestepensjon i KLP ved medlemskap i Fellesordningen for kommuner og bedrifter ("Fellesordningen"). Pensjonsansvar utover disse ordningene dekkes over driften.

Pensjonskostnadene er behandlet i samsvar med IAS 19. Foretaket har en ytelsesbasert pensjonsordning for sine ansatte. Regnskapsmessig forpliktelse for ytelsesordninger er nåverdien av forpliktelsen på balansedagen, med fradrag av virkelig verdi av pensjonsmidlene. Bruttoforpliktelsen er beregnet med lineærmetoden. Bruttoforpliktelsen diskonteres til nåverdi ved bruk av rentene på norske høykvalitetsobligasjoner. Gevinster og tap som oppstår ved rekalkulering av forpliktelsen som følge av erfaringsavvik og endringer i aktuarmessige forutsetninger føres mot egenkapitalen via utvidet resultat i perioden de oppstår. Virkningen av endringer i ordningens ytelser resultatføres umiddelbart.

Presentasjon av pensjonskostnaden i resultatregnskapet følger av IAS 1. Av denne standarden fremkommer det

valgdagang for netto renteelementet som kan klassifiseres enten som en driftsrelatert kostnad eller som en finanskostnad. Det valget som foretaket gjør må følges konsekvent for senere perioder. Foretaket har presentert pensjonskostnaden under regnskapslinjen "Forsikringsrelaterte administrasjonskostnader", mens netto renteelementet er presentert i regnskapslinjen "Administrasjonskostnader knyttet til investeringer, herunder rentekostnader". Estimatavviket er klassifisert i "Andre inntekter og kostnader".

Fellesordningen er en flerforetaksordning, dvs. at den forsikringstekniske risiko er fordelt mellom alle kommuner og bedrifter som deltar i ordningen. De økonomiske og aktuarmessige forutsetninger som ligger til grunn for beregning av netto pensjonsforpliktelser baserer seg derfor på forutsetninger som er representative for hele fellesskapet.

2.12 FORETAKETS EGENKAPITAL

Foretakets egenkapital består av aksjekapital og annen egenkapital. Aksjekapitalen er innbetalt av Kommunal Landspensjonskasse, som eier alle aksjene i foretaket. Foretakets aksjer er et omsettelig egenkapitalinstrument, men aksjene er ikke notert på børs eller annen markedsplass.

Annen egenkapital består av mottatt konsernbidrag og opptjent egenkapital.

Det vises også til omtale under pkt. 2.10 hvor det fremgår at avsetning til garantiordningen og avsetning til naturskadepoolen inngår i foretakets egenkapital som bundne fond.

Utdeling fra foretaket er regulert gjennom alminnelige selskapsrettslige bestemmelser knyttet til finansforetaket.

2.13 REGNSKAPSFØRING AV INNTEKTER

a) Premieinntekter

Premieinntekter inntektsføres med det beløp som forfaller i regnskapsåret. Periodisering av opptjent premie ivaretas ved avsetning mot opptjent premie. Opptjent premie er knyttet til avløpt risiko. Andel av periodens brutto premieinntekt som tilfaller reassurandør i forbindelse med gjenforsikring går til fradrag i brutto premieinntekt.

b) Renteinntekter/kostnader

Renteinntekter og rentekostnader tilknyttet alle rentebærende finansielle instrumenter vurdert til amortisert kost, inntektsføres ved bruk av effektiv rentemetoden. For rentebærende finansielle investeringer som måles til virkelig verdi klassifiseres renteinntekten som løpende avkastning fra finansielle investeringer, mens effekten av renteendringer klassifiseres som netto urealisert gevinst fra finansielle investeringer til virkelig verdi over resultatet.

2.14 SKATT

Foretaket driver skattepliktig virksomhet.

Med virkning fra og med inntektsåret 2018 er skattereglene for skadeforsikringsforetak endret. I tidligere regler og praksis har skadeforsikringsselskaper kunnet kreve fradrag for avsetninger til forsikringsfond eller annet fond som er nødvendig for å dekke eller sikre kontraktsmessig overtatte forpliktelser overfor de forsikrede. Selskapene har således krevd fradrag for:

- Ikke opptjent premie (og ikke avløpt risiko)
- Fremtidige, uavklarte erstatninger
- Sikkerhet med hensyn til mulig, men ikke sannsynlig ansvar (sikkerhetsavsetning)
- Avsetninger til naturskadefond og garantiordningen

Fra og med inntektsåret 2018 er fradrag for avsetninger begrenset til:

- Avsetning til ikke opptjent brutto premie
- Avsetning for ikke avløpt risiko
- Brutto erstatningsavsetning

Det vil ikke lenger gis fradrag for avsetninger til naturskadefond og garantiordning. Disse fondene blir underlagt overgangsregler, slik at samlede avsetninger til disse fondene ved utløpet av inntektsåret 2017 kan settes av på en egen konto, og hvor kontoen først kommer til beskatning ved avvikling av skadeforsikringsvirksomheten.

Det foreligger videre en valgfri overgangsregel som innebærer at differansen mellom avsetningene for inntektsåret 2017 og 2018 ikke inntektsføres i 2018, men overføres til en egen konto for avsetninger med utsatt inntektsføring. Dersom differansen blir negativ, fradragsføres beløpet i sin helhet. Kontoen skal utgjøre en egen skatteposisjon, og inntektsføres lineært med 10 % hvert inntektsår fra og med 2018. KLP Skadeforsikring AS har valgt å benytte seg av denne overgangsregelen.

For KLP Skadeforsikring AS vil de nye skattereglene i hovedsak medføre en omfordeling mellom utsatt og betalbar skatt. Unntaket gjelder reassuranseav-

setningen, hvor man tidligere fikk skattemessig fradrag, men det vil man ikke få med de nye reglene. Totalt sett vil effekten av de nye skattereglene gi en negativ egenkapitaleffekt på 112.000 kroner.

Skattekostnaden i resultatregnskapet består av betalbar skatt og endring utsatt skatt. Skatt blir resultatført, bortsett fra skatt som gjelder poster som er ført i "Andre inntekter og kostnader". Utsatt skatt og utsatt skattefordel er beregnet på forskjeller mellom regnskapsmessig og skattemessig verdi på eiendeler og gjeld. Utsatt skattefordel balanseføres når det kan sannsynliggjøres at foretaket i fremtiden vil ha tilstrekkelig skattemessig overskudd til å nyttiggjøre seg skattefordelen.

Foretaket er en del av et finanskonsern og et skattekonsern. Eventuelle skattemessige overskudd kan, med unntak for de begrensninger som er gjort gjeldende gjennom finansieringsvirksomhetsloven, avgis i sin helhet til morforetak og datterforetak som konsernbidrag med skattemessig effekt.

Foretaket er omfattet av reglene om finansskatt. Det er beregnet finansskatt på foretakets samlede arbeidsgiveravgiftspliktige ytelser i tillegg til lønnsytelser mv. som er opptjent i 2018, men som ikke utbetales før senere år.

2.15 KONTANTER OG KONTANT-EKVIVALENTER

Som kontanter og kontantekvivalenter regnes kontantbeholdning og bankinnskudd tilknyttet daglig drift. Bankinnskudd tilknyttet verdipapirvirksomheten er definert som finansiell eiendel. Kontantstrømoppstillingen er satt opp etter den direkte metoden.

NOTE 3 Viktige regnskapsestimater og vurderinger

Selskapet utarbeider estimater og antakelser om framtidige forhold. Disse evalueres løpende, og er basert på historiske erfaringsdata og forventninger om sannsynlige fremtidige hendelser vurdert ut ifra data som foreligger på tidspunktet for avleggelsen av regnskapet.

Det må forventes at estimatene vil avvike fra det endelige utfall, og nedenfor omtales de områdene hvor det er betydelig risiko for vesentlige endringer i balanseførte verdier i framtidige perioder.

3.1 FORSIKRINGSKONTRAKTER

Ved beregning av forsikringstekniske avsetninger i bransjen skadeforsikring er det foretatt individuell skadereservering for alle meldte skader (RBNS). Reserveringene justeres i takt med løpende skadebehandling. Alle åpne skader skal ha en spesiell vurdering minst én gang i året.

Avsetning for inntrufne skader som ikke er meldt til selskapet (IBNR), skjer ved hjelp av statistiske modeller. Modellene hensyntar det erfaringsbaserte meldemønsteret innenfor de forskjellige risikogrupperne.

I skadeforsikring foretas det også målinger og justeringer av de totale erstatningsavsetningene (RBNS+IBNR) slik at det totale avsetningsnivået blir målt opp mot endringer i risikoelementer som skadefrekvens, storskadeinnslag, bestandssammensetning og bestandsstørrelse. Erstatningsavsetningene er vurdert til forventningsrett nivå. Erstatningsavsetningen er ikke neddiskontert.

Erstatningsavsetningen inneholder en avsetning for framtidige indirekte skadebehandlingskostnader (ULAE). Denne beregnes med utgangspunkt i størrelsen på RBNS og IBNR.

Avsetning for ikke opptjent premie utgjør den proratariske delen av forfalt premie som opptjenes etter regnskapsavslutningen.

3.2 ANDELER I EIENDOMSFORETAK

Foretaket eier andeler i eiendomsselskaper organisert som ANS, jmf. note 2, pkt 2.6. ANS-andelene omsettes ikke i et aktivt marked, og virkelig verdi estimeres ut i fra den underliggende eiendoms verdi. Det er heller ikke et aktivt marked for de underliggende eiendommer, og verdifastsettelsen av disse er basert på en intern prisingsmodell hvor det tas utgangspunkt i et langsiktig avkastningskrav for den enkelte eiendom. Verdsettelsen utføres av søsterselskapet KLP Eiendom AS, som har lang erfaring med å verdsette investeringseiendom for KLP-konsernet. KLP Eiendom AS er en betydelig eiendomsaktør i det norske markedet.

Per 31.12.2018 ble bygninger og faste eiendommer verdsatt ved hjelp av KLP Eiendom AS verdivurderingsmodell. Modellen tar utgangspunkt i neddiskontering av beregnet 20 års kontantstrøm, og benyttet per 31.12.2018 en diskonteringsfaktor som tilsvarende markeds avkastningskrav for tilsvarende eiendommer.

Følgende hovedkomponenter inngår i fremtidig kontantstrøm:

- Gjeldende betingelser, kontraktsutløp og antatt markedsleie
- Ledige arealer med antatt markedsleie
- Parkeringsinntekter, parkeringsareal og antall plasser
- Antatt årlig inflasjon
- Årlig leieregulering i prosent av inflasjon
- Generell ledighet
- Normale årlige driftskostnader
- Normale årlige felleskostnader per m²
- Oppgraderingskostnader per m² ved nytteleie
- Evt. ytterligere oppgraderingskostnader (år og beløp)

- Antall måneder ledighet ved hvert kontrakts utløp
- Antatt sluttverdi år 20
- Nominelt avkastningskrav

Som en del av verdivurderingen utføres også yieldbetraktninger for den enkelte eiendom og for totalporteføljen. I tillegg til verdsettelse ved bruk av KLP Eiendom AS verdivurderingsmodell innhentes eksterne verdivurderinger for et utvalg av eiendommene. Disse benyttes for å fastsette egne beregningsparametere og for å kvalitetssikre de interne verdivurderingene.

Mindre endringer i avkastningskravet vil gi relativt store utslag i eiendomsverdiene og det antas at vesentlige endringer i spesielt "Gjeldende betingelser, kontraktutløp og antatt markedsleie" samt "Generell ledighet", er de faktorene som vil påvirke regnskapstallene mest.

Sensitivitetsanalysen (tabellen på neste side) viser hvordan verdien av en av foretakets sentralt beliggende kontoreiendommer i Oslo endrer seg ved visse endringer i sentrale parametere i selskapets verdsettelsesmodell. Analysen viser endring i verdi (angitt som prosentvis endring) for gitt endring i en parameter under forutsetning av at alle andre parametere holdes uendret. I realiteten vil det være slik at det er innbyrdes sammenheng mellom flere variabler, slik at en endring i en parameter vil medføre endring i en eller flere andre parametere. Oppgitte sensitivitetstall fanger ikke opp slike sammenhenger mot andre variabler, og er kun vist for illustrative formål. Virkningene av endringer i parametere vil variere noe fra eiendom til eiendom.

I analysen forstås avkastningskravet som den rente som benyttes ved neddiskontering av framtidige kontantstrømmer i modellen. Markedsleie forstås som forventet leie ved refor-

handling av eksisterende leiekontrakter eller ved skifte av leietaker. Exit yield forstås som den yelden som benyttes til å beregne sluttverdi ved verddivurderingsmodellens siste analyseperiode (år 20).

3.3 VIRKELIG VERDI PÅ FINANSIELLE EIENDELER

Finansielle eiendeler som er klassifisert som eiendeler der endringer i virkelig verdi resultatføres, og er i stor grad eiendeler som omsettes i et marked slik at markedsverdien kan fastsettes med stor grad av sikkerhet. For noterte papirer med liten omsetning, vurderes det hvorvidt den observerbare kursen kan antas å være reell.

Dersom det konkluderes med at en observerbar markedskurs ikke er representativ for eiendelens virkelige verdi, eller verdipapiret ikke omsettes i et notert marked, estimeres markedsverdien. Estimater baseres på markedsf forhold som foreligger på balanse dagen. Unoterte rentepapirer prises ut i fra en rentekurve med et risikotillegg som representerer markedets prising av utsteders bransjespesifikke risiko. Det innhentes jevnlig eksterne priser på en betydelig andel av disse unoterte papirene for å etterprøve egne verdsettelsesmodeller.

3.4 TAP PÅ FINANSIELLE EIENDELER

Finansielle eiendeler som ikke måles til markedsverdi, vurderes for verdifall på balansedagen.

KLP Skadeforsikring AS sin portefølje av obligasjoner vurdert til amortisert kost, inkludert obligasjoner som holdes til forfall, vurderes enkeltvis hvert kvartal. Porteføljen består av høyt kredittvurderte utstedere, og dersom utsteders kredittvurdering endres negativt foretas det nedskrivning kun dersom det i tillegg observeres forhold som oppfattes som en objektiv hendelse som innvirker på framtidige kontantstrømmer fra investeringen.

SENSITIVITETSANALYSE EIENDOM

	Endring i parameter	Endring i verdi
Avkastningskrav	+100 bps	-12 %
	-100 bps	+14 %
Markedsleie	+10 %	+7 %
	-10 %	-7 %
Exit yield	+100 bps	-10 %
	-100 bps	+17 %
Inflasjon	+50 bps	+7 %
	-50 bps	-6 %

NOTE 4 Premier, erstatninger og avsetninger

TUSEN KRONER	Yrkes- skade	Inntekts- tap	Motor- vogn- trafikk	Motor- vogn øvrig	Brann og annen skade på eiendom	Ansvar	Assist- anse	Livs- forsik- ringer	Annet	Totalt 2018
FORFALTE PREMIER										
Brutto premier	100 498	78 988	134 997	293 531	534 147	54 591	41 783	134 231	948	1 373 713
Avgitte premier	2 600	0	1 975	0	63 331	1 885	0	0	0	69 791
Premier for egen regning	97 898	78 988	133 022	293 531	470 816	52 706	41 783	134 231	948	1 303 923
FORSIKRINGSTEKNISK RESULTAT										
Opptjente bruttopremier	99 249	75 891	134 178	280 155	524 162	54 244	38 943	130 383	948	1 338 152
Påløpne bruttoerstatninger	23 741	36 614	93 890	262 121	386 442	64 898	20 183	125 362	-153	1 013 097
Forsikringsrelaterte brutto driftskostnader	23 152	17 703	31 300	65 353	122 273	12 654	9 084	30 415	221	312 155
Forsikringsteknisk resultat brutto	52 356	21 574	8 987	-47 318	15 447	-23 307	9 676	-25 394	879	12 900
Forsikringsrelaterte brutto driftskostnader er fordelt forholdsmessig etter premie.										
Gjenforsikringsandel opptjente premier	2 600	0	1 975	0	63 331	1 885	0	0	0	69 790
Gjenforsikringsandel påløpne erstatninger	0	23	0	0	-9 925	10 000	0	0	0	98
Gjenforsikringsandel for- sikringsteknisk resultat	2 600	-23	1 975	0	73 255	-8 115	0	0	0	69 692
Forsikringsteknisk resultat for egen regning	49 756	21 597	7 013	-47 318	-57 808	-15 192	9 676	-25 394	879	-56 792
Andre inntekter/kostnader	100	76	135	1 208	528	55	39	131	1	2 273
Finansinntekter	21 531	14 023	4 484	6 125	19 374	3 844	768	1 893	0	72 041
Resultat	71 387	35 696	11 632	-39 986	-37 907	-11 294	10 483	-23 370	880	17 522
Finansinntekter fordeles på bransjer ut i fra bransjens andel av gjennomsnittlige avsetninger. Andre inntekter/kostnader som ikke kan henføres direkte til bransjer, er fordelt forholdsmessig etter premie.										
PÅLØPNE ERSTATNINGER BRUTTO										
Årets skader	87 874	66 022	94 656	273 697	435 501	42 645	22 660	132 564	0	1 155 620
Avviklingsavvik for tidligere år	-64 133	-29 408	-766	-11 576	-49 060	22 253	-2 477	-7 202	-153	-142 523
Påløpne erstatninger brutto	23 741	36 614	93 890	262 121	386 442	64 898	20 183	125 362	-153	1 013 097
PÅLØPNE ERSTATNINGER FOR EGEN REGNING										
Årets skader	87 874	66 022	94 656	273 697	435 501	42 645	22 660	132 564	0	1 155 620
Avviklingsavvik for tidligere år	-64 133	-29 432	-766	-11 576	-39 135	12 253	-2 477	-7 202	-153	-142 621
Påløpne erstatninger for egen regning	23 741	36 590	93 890	262 121	396 366	54 898	20 183	125 362	-153	1 012 999

NOTE 4 Premier, erstatninger og avsetninger

TUSEN KRONER	Totalt 2017	Totalt 2016	Totalt 2015	Totalt 2014	Totalt 2013	Totalt 2012	Totalt 2011
FORFALTE PREMIER							
Brutto premier	1 370 376	1 268 206	1 113 333	921 300	832 248	750 279	650 287
Avgitte premier	57 000	47 450	52 352	50 511	57 842	58 992	43 560
Premier for egen regning	1 313 376	1 220 755	1 060 982	870 789	774 406	691 287	606 727
FORSIKRINGSTEKNISK RESULTAT							
Opptjente bruttopremier	1 344 295	1 207 548	1 086 784	893 637	786 750	717 181	643 903
Påløpne bruttoerstatninger	1 092 010	918 456	877 883	553 171	557 306	557 938	506 397
Forsikringsrelaterte brutto driftskostnader	280 014	262 176	218 026	194 099	190 833	174 237	158 893
Forsikringsteknisk resultat brutto	-27 729	26 916	-9 126	146 368	38 611	-14 994	-21 387
Forsikringsrelaterte brutto driftskostnader er fordelt forholdsmessig etter premie.							
Gjenforsikringsandel opptjente premier	57 537	57 401	51 733	51 769	58 571	58 233	45 072
Gjenforsikringsandel påløpne erstatninger	8 548	45 491	73 658	-25 922	-6 813	21 911	-41 962
Gjenforsikringsandel forsikringsteknisk resultat	48 988	11 910	-21 926	77 691	65 384	36 322	87 034
Forsikringsteknisk resultat for egen regning	-76 717	15 006	12 800	68 677	-26 773	-51 316	-108 421
Andre inntekter/kostnader	2 816	-7 897	1 825	3 151	3 324	2 885	2 629
Finansinntekter	238 057	248 295	168 435	234 952	220 706	208 189	138 877
Resultat	164 156	255 404	183 060	306 780	197 257	159 758	33 085
Finansinntekter fordeles på bransjer ut i fra bransjens andel av gjennomsnittlige avsetninger. Andre inntekter/kostnader som ikke kan henføres direkte til bransjer, er fordelt forholdsmessig etter premie.							
PÅLØPNE ERSTATNINGER BRUTTO							
Årets skader	1 164 020	1 041 643	1 026 926	727 214	636 415	571 272	599 201
Avviklingsavvik for tidligere år	-72 010	-123 186	-149 043	-174 044	-79 108	-13 334	-92 806
Påløpne erstatninger brutto	1 092 010	918 456	877 883	553 171	557 306	557 938	506 395
PÅLØPNE ERSTATNINGER FOR EGEN REGNING							
Årets skader	1 159 637	991 736	954 794	727 214	636 415	571 272	599 201
Avviklingsavvik for tidligere år	-76 175	-118 770	-150 569	-148 122	-72 295	-35 245	-50 844
Påløpne erstatninger for egen regning	1 083 461	872 965	804 225	579 093	564 120	536 027	548 357

NOTE 4 Premier, erstatninger og avsetninger – forts.

TUSEN KRONER	Yrkes- skade	Inntekts- tap	Motor- vogn- trafikk	Motor- vogn- øvrig	Brann og annen skade på eiendom	Ansvar	Assist- anse	Livs- forsik- ringer	Annet	Totalt 2018
FORSIKRINGSTEKNISKE AVSETNINGER										
Ikke opptjent brutto premie 31.12.17	10 417	10 386	58 807	116 633	138 159	7 292	16 376	11 169	0	369 240
Gjenforsikringsandel av ikke opptjent premie	0	0	0	0	0	5	0	0	0	5
Ikke opptjent premie for egen regning	10 417	10 386	58 807	116 633	138 159	7 287	16 376	11 169	0	369 235
Ikke opptjent brutto premie 31.12.18	11 667	13 484	59 626	130 010	148 145	7 638	19 216	15 017	0	404 801
Gjenforsikringsandel av ikke opptjent premie	0	0	0	0	0	6	0	0	0	6
Ikke opptjent premie for egen regning	11 667	13 484	59 626	130 010	148 145	7 632	19 216	15 017	0	404 795
Brutto erstatnings- avsetning 31.12.17	683 149	434 340	77 728	61 214	593 886	94 398	6 207	43 730	0	1 994 652
Gjenforsikringsandel av erstatningsavsetning	0	102	0	0	117 435	0	0	0	0	117 537
Erstatningsavsetning for egen regning	683 149	434 238	77 728	61 214	476 451	94 398	6 207	43 730	0	1 877 115
Brutto erstatnings avsetning 31.12.18	642 101	419 388	84 461	75 395	502 616	141 194	6 257	48 519	0	1 919 931
Gjenforsikringsandel av erstatningsavsetning	0	0	0	0	53 025	10 000	0	0	0	63 025
Erstatningsavsetning for egen regning	642 101	419 388	84 461	75 395	449 591	131 194	6 257	48 519	0	1 856 906

NOTE 5 Virkelig verdi hierarki

31.12.2018 TUSEN KRONER	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
EIENDELER				
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	1 449 582	0	0	1 449 582
Obligasjonsfond	1 449 582	0	0	1 449 582
Aksjer og andeler	433 969	0	676 684	1 110 653
Aksjefond	433 969	0	0	433 969
ANS Andeler	0	0	676 684	676 684
Andre finansielle eiendeler	3 876	0	0	3 876
Sum finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	1 887 427	0	676 684	2 564 111

NOTE 5 Virkelig verdi hierarki – forts.

31.12.2017 TUSEN KRONER	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
EIENDELER				
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	1 482 534	0	0	1 482 534
Obligasjonsfond	1 482 534	0	0	1 482 534
Aksjer og andeler	464 459	0	653 068	1 117 527
Aksjefond	464 459	0	0	464 459
ANS Andeler	0	0	653 068	653 068
Andre finansielle eiendeler	1 127	0	0	1 127
Sum finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	1 948 120	0	653 068	2 601 188

ENDRINGER I NIVÅ 3 AKSJER, UNOTERTE	2018	2017
Inngående balanse	653 068	616 581
Solgt	0	0
Kjøpt	0	0
Urealiserte endringer	50 095	55 565
Annet	-26 479	-19 078
Utgående balanse	676 684	653 068

Virkelig verdi skal være en representativ pris basert på hva tilsvarende eiendel eller forpliktelse ville vært omsatt for ved normale markedsbetingelser og forhold. Høyeste kvalitet i forhold til virkelig verdi er basert på noterte kurser i et aktivt marked. Et finansielt instrument anses som notert i et aktivt marked dersom noterte kurser er enkelt og regelmessig tilgjengelig fra en børs, forhandler, megler, næringsgruppering, prissettingstjeneste eller reguleringsmyndighet, og disse kursene representerer faktiske og regelmessige forekommende transaksjoner på arm-lengdes avstand.

NIVÅ 1

Instrumenter i dette nivået henter virkelig verdi fra noterte priser i et aktivt marked for identiske eiendeler eller forpliktelser som enheten har tilgang til ved rapporteringstidspunktet.

Eksempler på instrumenter i nivå 1 er børsnoterte papirer.

NIVÅ 2

Instrumenter i dette nivået henter virkelig verdi fra observerbare markedsdata. Dette inkluderer priser basert på identiske instrumenter, men hvor instrumentet ikke innehar høy nok omsetningsfrekvens og derfor ikke anses som omsatt i et aktivt marked, samt priser basert på tilsvarende eiendeler og prisledende indikatorer som kan bli bekreftet fra markedsinformasjon. Eksempler instrumenter i nivå 2 er rentepapirer priset ut fra rentebaner.

NIVÅ 3

Instrumenter på nivå 3 innehar ingen observerbare markedsdata eller omsettes i markeder ansett som inaktive. Prisen baseres hovedsakelig på egne beregninger hvor reell virkelig verdi kan avvike hvis instrumentet skulle blitt omsatt. Instrumentene som omfattes i nivå 3 hos KLP Skadeforsikring AS er ANS andeler i eiendomsselskaper. Se også note 3 Viktige regnskapsestimater og vurderinger, pkt. 3.2 Andeler i eiendomsselskap.

NOTE 6 Netto inntekter fra investeringer

TUSEN KRONER	2018	2017
Renter bank	83	190
Renter obligasjoner virkelig verdi	37 965	60 459
Sum renteinntekter finansielle instrumenter til virkelig verdi	38 048	60 648
Renter obligasjoner amortisert kost	60 545	58 378
Renter utlån	0	0
Sum renteinntekter finansielle instrumenter til amortisert kost	60 545	58 378
Utbytte/renter aksjer og andeler	0	0
Sum renteinntekter og utbytte mv. på finansielle eiendeler	98 593	119 027
Verdiendring aksjer og andeler	-46 680	49 806
Verdiendring obligasjoner	0	0
Sum verdiendring finansielle instrumenter til virkelig verdi	-46 680	49 806
Verdiendring obligasjoner	0	0
Verdiendring utlån	0	0
Sum verdiendring finansielle instrumenter til amortisert kost	0	0
Verdiendring annet	0	0
Sum verdiendringer på investeringer	-46 680	49 806
Realisert aksjer og andeler	26 096	70 810
Realisert obligasjoner	-376	3 789
Realisert derivater	0	0
Realisert annet	-119	-73
Sum realiserte finansielle instrumenter til virkelig verdi	25 601	74 527
Realisert obligasjoner til amortisert kost	0	0
Sum realisert finansielle instrumenter til amortisert kost	0	0
Andre finansielle kostnader og inntekter	0	0
Sum realisert gevinst og tap på investeringer	25 601	74 527
Transaksjonsrelaterte kostnader	-72	-156
Forvaltningsgodtgjørelse	-2 823	-2 755
Renteutgifter	-82	-76
Pensjonsberegning egne ansatte	-2 496	-2 314
Sum administrasjonskostnader knyttet til investeringer, herunder rentekostnader	-5 474	-5 302
Sum netto inntekter fra investeringer	72 041	238 057

Noten gir en spesifisert oversikt over linjene i balansen som utgjør "Netto inntekter fra investeringer".

NOTE 7 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser**NÆRMERE OM BEREKNING AV VIRKELIG VERDI**

Virkelig verdi skal være en representativ pris basert på hva tilsvarende eiendel eller forpliktelse ville vært omsatt for ved normale markedsbetingelser og forhold. Et finansielt instrument anses som notert i et aktivt marked dersom noterte kurser er enkelt og regelmessig tilgjengelig fra en børs, forhandler, megler, næringsgruppering, prissettningstjeneste eller reguleringsmyndighet, og disse kursene representerer faktiske og regelmessige forekommende transaksjoner på arm-lengdes avstand. Dersom markedet for verdipapiret ikke er aktivt, eller verdipapiret ikke er notert på børs eller tilsvarende, benytter konsernet verdsettelsesteknikker for å fastsette virkelig verdi. Disse baseres bl.a. på informasjon om nylige gjennomførte transaksjoner på forretningsmessige vilkår, henvisning til omsetning av lignende instrumenter og prising ved hjelp av eksternt innhentede rentekurver og rentedifferansekurver. Estimatenes bygger i størst mulig grad på eksterne observerbare markedsdata, og i liten grad på selskaps-spesifikk informasjon.

De ulike finansielle instrumenter prises dermed på følgende måte:

a) Aksjer (noterte)

Likvide aksjer verdsettes som hovedregel på basis av priser levert fra indekssleverandør. Samtidig sammenlignes priser mellom ulike kilder for å fange opp eventuelle feil.

Følgende kilder benyttes for norske aksjer:

- Oslo Børs (primærkilde)
- Morgan Stanley Capital International (MSCI) / Reuters
- Bloomberg

Følgende kilder benyttes for utenlandske aksjer:

- Morgan Stanley Capital International (MSCI) (primærkilde)
- Reuters
- Bloomberg

b) Aksjer (unoterte)

Konsernet benytter, så langt det lar seg gjøre, bransje anbefalingene til Verdipapirfondenes forening. Dette innebærer i hovedtrekk følgende:

Sist omsatt kurs har hovedprioritet. Dersom sist omsatt kurs ligger utenfor salg-/kjøpskursen i markedet, justeres pris deretter. Det vil si at hvis sist omsatt er under salgskurs, justeres pris opp til salgskursen. Hvis den er over kjøpskurs justeres den ned til kjøpskursen. Dersom prisbildet anses som utdatter justeres prisen etter en markedsindeks. Selskapet har valgt Oslo Børs sin small cap indeks (OSESX) som en tilnærming for unoterte aksjer.

For aksjer hvor svært lite informasjon foreligger foretas en skjønnsmessig vurdering. Med dette menes enten en fundamental analyse av selskapet, eller en meglervurdering.

c) Utenlandske rentepapirer

Utenlandske rentepapirer prises i hovedregel på bakgrunn av priser innhentet fra indekssleverandør. Samtidig sammenlignes priser mellom flere ulike kilder for å fange opp eventuelle feil.

Følgende kilder benyttes:

- Barclays Capital Indicies
- Bloomberg
- Reuters

Barclays Capital Indicies har førsteprioritet (de dekker henholdsvis utenlandsk stat og utenlandsk kreditt). Deretter benyttes Bloomberg med bakgrunn i Bloombergs priskilde Business Valuator

Accredited in Litigation (BVAL).

BVAL inneholder verifiserte priser fra Bloomberg. Siste prioritet er Reuters.

d) Norske rentepapirer - stat

Til prising av norske statsobligasjoner benyttes Bloomberg som kilde. Det er Oslo Børs som leverer prisen (via Bloomberg). Kursene sammenlignes med kursene fra Reuters for å avdekke eventuelle feil.

e) Norske rentepapirer**– annet enn stat**

Norske rentepapirer unntatt stat prises hovedsakelig direkte på kurser fra Nordic Bond Pricing. De papirene som ikke inngår hos Nordic Bond Pricing, prises teoretisk. Teoretisk pris skal baseres på antatt nåverdi ved salg av posisjonen. Diskontering gjøres ved å benytte en nullkuponkurve. Nullkuponkurven oppjusteres med en kredittspread som skal hensyn ta obligasjonens risiko. Kredittspredene beregnes ut fra en spreadkurve hvor obligasjonens durasjon hensyn tas. Nordic Bond Pricing er hovedkilde for spreadkurver. Disse leverer selskaps-spesifikke kurver og kurver for norske sparebanker, kommuner og kraft. Sparebanker har ulike spreadkurver basert på forvaltningskapital.

For selskaper hvor Nordic Bond Pricing ikke leverer spreadkurver, benytter vi spreadkurver fra tre norske banker. Når spreadkurver er tilgjengelig fra flere av disse bankene, benyttes et likevektet gjennomsnitt.

f) Obligasjoner som måles til amortisert kost (herunder obligasjoner som holdes til forfall)

Markedskurser innhentes for disse verdipapirene etter samme prinsipp som for norske rentepapirer beskrevet ovenfor. Spreadkurvene leveres av SE Banken og Swedbank.

NOTE 7 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser – forts.

For finansielle eiendeler som ikke måles til virkelig verdi, foretas det på balansedagen en vurdering av hvorvidt det finnes objektive indikatorer for verdiforringelse av den enkelte finansielle eiendel eller en gruppe av ensartede finansielle eiendeler.

Ved vurderingen av om det foreligger verdiforringelse legges det vekt på hvorvidt utsteder/debitor har vesentlige finansielle vanskeligheter, om det foreligger kontraktsbrudd, herunder mis-

lighold, det vurderes om det er sannsynlig at skyldner går konkurs, det ikke lenger finnes et aktivt marked for eiendelen på grunn av finansielle vanskeligheter eller det observeres målbar nedgang i forventet kontantstrøm fra en gruppe finansielle eiendeler. Vurderingen baseres utelukkende på historiske forhold, framtidige hendelser vurderes ikke uansett grad av sannsynlighet.

Dersom det foreligger objektive bevis foretas det nedskrivning. Nedskrivnin-

gen beregnes ved å sammenligne ny, forventet kontantstrøm med opprinnelig kontantstrøm diskontert med hhv. opprinnelig effektiv rente (eiendeler med fast rente) eller med effektiv rente på måletidspunktet (eiendeler med flytende rente). Nedskrivningen føres mot avsetningskonto og innregnes i resultatregnskapet. En eventuell reversering av tidligere nedskrivning føres tilbake mot avsetningskonto via resultatet.

TUSEN KRONER	31.12.2018		31.12.2017	
	Balansført verdi	Virkelig verdi	Balansført verdi	Virkelig verdi
EIENDELER MÅLT TIL AMORTISERT KOST				
Investeringer som holdes til forfall - målt til amortisert kost				
Norske hold til forfall obligasjoner	9 907	10 019		
Opptjente ikke forfalte renter	239	239		
Utenlandske hold til forfall obligasjoner	38 728	39 913	118 683	123 104
Opptjente ikke forfalte renter	387	387	2 614	2 614
Sum investeringer som holdes til forfall	49 261	50 558	121 297	125 719
Obligasjoner klassifisert som utlån og fordringer- målt til amortisert kost				
Norske obligasjonslån	528 984	564 560	506 219	550 109
Opptjente ikke forfalte renter	9 819	9 819	9 605	9 605
Utenlandske obligasjonslån	995 232	1 008 495	889 387	933 039
Opptjente ikke forfalte renter	16 169	16 169	15 198	15 198
Sum obligasjoner klassifisert som utlån og fordring	1 550 203	1 599 042	1 420 409	1 507 950
Sum finansielle eiendeler til amortisert kost	1 599 464	1 649 600	1 541 706	1 633 669
EIENDELER MÅLT TIL VIRKELIG VERDI				
Andeler i eiendomsselskap	676 684	676 684	653 068	653 068
Norske aksjefond	433 969	433 969	464 459	464 459
Sum aksjer og andeler	1 110 653	1 110 653	1 117 527	1 117 527
Norske obligasjonsfond	1 449 582	1 449 582	1 482 534	1 482 534
Sum rentefondsandeler	1 449 582	1 449 582	1 482 534	1 482 534
Sum andre finansielle eiendeler	3 876	3 876	1 127	1 127
Sum finansielle eiendeler til virkelig verdi	2 564 111	2 564 111	2 601 188	2 601 188
Sum investeringer	4 163 575	4 213 711	4 142 894	4 234 857

NOTE 8 Risikostyring

Foretaket er gjennom sin virksomhet eksponert for forsikrings- og finansiell risiko. For foretaket er den overordnede risikostyringen innrettet mot at den finansielle risikoen håndteres på en slik måte at man til enhver tid imøtekommer de forpliktelsene forsikringskontraktene påfører virksomheten.

Risikostyringen håndteres av foretakets økonomienhet som ser til at styrets retningslinjer for risikohåndtering blir ivare tatt. Foretaket har også etablert en egen risikostyringskomite bestående av foretakets ledergruppe samt to andre sentrale medarbeidere som faste deltakere.

KLP-konsernets risikostyringsenhet ivaretar rollen som uavhengig risikostyringsenhet.

8.1 FORSIKRINGSRISIKO

Forsikringsrisikoen for den enkelte forsikringskontrakt består av sannsynligheten for at det inntreffer et forsikringstilfelle og usikkerheten i størrelsen på erstatningsutbetalingen. Usikkerheten på porteføljenivå er i tillegg påvirket av faktorer som lovendringer og

rettsavgjørelser. Den relative forsikringsrisikoen vil være mindre jo større totalporteføljen er. Den samlede forsikringsrisikoen vil også bli mindre ved at porteføljen har en geografisk spredning og er spredt på forskjellige forsikringsprodukter. I tillegg er det en risiko for at erstatningsavsetningen, det vil si det beløp som er avsatt for skader, vil avvike fra de endelige erstatningene for disse skadene.

I tabellen under vises resultateffekten ved 1 prosent endring i kostnader, premienivå, skadeutbetalinger og erstatningsavsetning.

Det er utarbeidet retningslinjer for hvilke typer risiko foretaket aksepterer i sin portefølje. I utgangspunktet aksepteres risikoer fra kunder som ligger innenfor foretakets primære målgrupper så sant forsikringsomfanget ligger innenfor de produktene foretaket ordinært tilbyr. Premie differensieres ut fra den enkelte kundes risiko. Ved grensetilfeller følges særskilte beslutningsrutiner før risiko kan overtas.

Foretaket reduserer sin forsikringsrisiko, herunder konsentrasjonsrisiko, ved reassuranseavdekninger som begrenser foretakets egenregning per skade. For å redusere kredittrisiko mot reassurandører benyttes kun reassuranseforetak med tilfredsstillende kredittrating. I tillegg fordeles hver enkelt reassuransekontrakt mellom flere uavhengige reassurandører.

8.2 FINANSIELL RISIKO

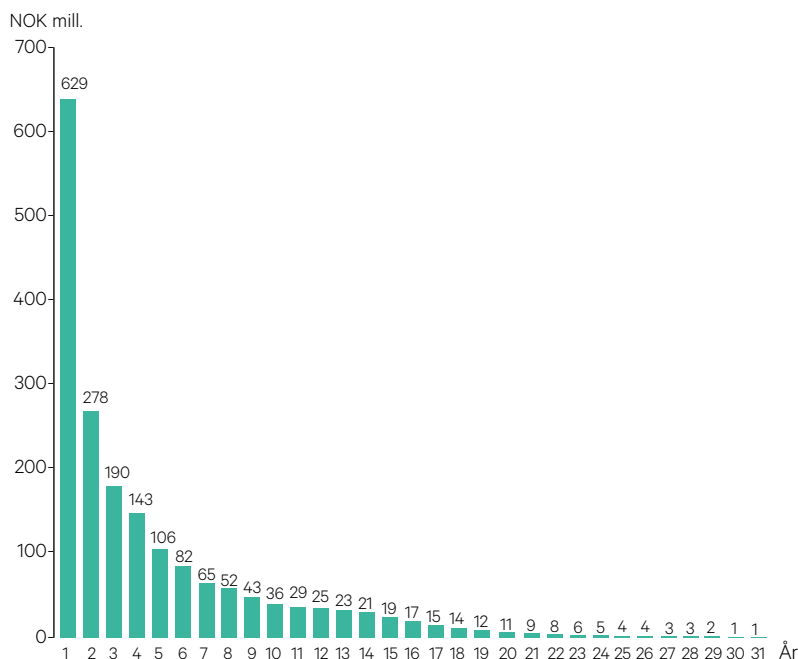
Foretaket finansielle risiko består av likviditetsrisiko, markedsrisiko og kredittrisiko.

a) Likviditetsrisiko

Foretaket har behov for likviditet i forhold til å utbetale erstatningsoppgjør i forbindelse med forsikringsvirksomheten. I tillegg er det behov for likviditet til å håndtere foretakets løpende forpliktelser relatert til den daglige drift.

Risikoen for at foretaket ikke skal ha tilstrekkelig likviditet til å dekke kortsiktig gjeld er svært liten ettersom en stor del av foretakets eiendeler er likvide. Foretakets likviditetsstrategi inne-

ERSTATNINGSAVSETNINGENS FORFALLSPROFIL PER 31.12.2018

RESULTATEFFEKT

1 % endring i kostnader	3,1 MNOK
1 % endring i premienivå	13,4 MNOK
1 % endring i skadeutbetalinger	10,3 MNOK
1 % endring i erstatningsavsetning	18,6 MNOK

bærer at foretaket til enhver tid skal ha tilstrekkelige likvide midler til å møte foretakets forpliktelser ved forfall, uten at det påløper kostnader av betydning knyttet til å frigjøre midler. Aktiva sammensetningen i foretakets porteføljer skal være tilstrekkelig likvid til å kunne dekke annet likviditetsbehov som kan oppstå.

KLP Kapitalforvaltning AS forvalter foretakets likviditet. Det er etablert interne rammer for størrelsen på likviditetsbeholdningen. Foretakets økonomienhet overvåker utviklingen i likviditetsbeholdningen fortløpende. Foretakets styre vedtok i desember 2018 en kapitalforvaltningsstrategi for 2019. Den inneholder blant annet rammer, ansvarsforhold, risikomål og beredskapsplan for likviditetsstyringen.

b) Markedsrisiko

Markedsrisiko er risikoen for tap som følge av endringer i markedspriser på aksjer, obligasjoner og andre verdipapirer og valuta. Markedsrisikoen avhenger både av volatiliteten i markedsprisene og posisjonenes størrelse. Utviklingen i norske og internasjonale verdipapirmarkeder har generelt stor betydning for foretakets resultater.

Aksjeeksponeringen er vurdert som å være den største finansielle risikofaktoren på kort sikt. På lengre sikt er imidlertid risikoen for lave renter av større betydning. Forsikringstekniske avsetninger påvirkes, slik regelverket i dag er utformet, ikke direkte av end-

ringer i markedsrenten. Ved eventuell fremtidig overgang til markedsverdi på forpliktelsene, vil reservenes størrelse for langhalet forretning variere i tråd med renteendringer.

Foretaket har en strategi som innebærer valutasikring for store deler av internasjonal eksponering. Sikring av valutaeksponeringen gjøres gjennom derivater, og den økonomiske sikrings-effekten kommer til uttrykk gjennom ordinær regnskapsmessig behandling uten bruk av sikringsbokføring. Investeringer i KLP Aksje Global Indeks fond vil fra 2019 ha minst 60 prosent sikring tilbake til norske kroner.

I foretakets forvaltning brukes derivater prinsipielt for risikoreduksjon samt for kostnads- og tidseffektiv implementering av verdisikring eller tilpasninger i investeringsporteføljen. I mange tilfeller vil det både være billigere og raske å foreta risikoendringer ved hjelp av derivater enn ved handel i underliggende instrumenter. Et eksempel kan være kortsiktige justeringer av aksjeeksponering i globale markeder.

Foretakets markedsrisiko vurderes fortløpende ved hjelp av stresstester og statistiske analyseverktøy.

SENSITIVITETSANALYSE

MARKEDSRISIKO

Markedsrisikoen i et forsikringsforetak kan måles på forskjellige måter. Foretaket måler markedsrisiko i henhold til Solvens II regelverket. Dette betyr

at det beregnes et beløp som må påregnes tapt i ett av 200 år for hver av markedsrisikoene, samt et samlet beløp for all markedsrisiko sett under ett. Med en ugunstig endring i rentenivå, aksjekurs, eiendomsverdi, valutakurs, kredittmargin m.m. i henhold til parameterne satt i Solvens II, gir dette følgende tap som vist i tabellen under.

Oppstillingen nedenfor viser markedsrisiko for KLP Skadeforsikring AS beregnet i henhold til Solvens II regelverket.

c) Kredittrisiko

Det er lagt vekt på at kreditteksponeringen er diversifisert for å unngå konsentrasjon av kredittrisiko mot enkelte debitorer. Endringer i debitors kredittvurdering overvåkes og følges opp av KLP Kapitalforvaltning AS.

I forbindelse med reassuranse foreligger det også en kredittrisiko. Dette følges opp av foretakets økonomienhet.

Foretaket har god balanse mellom norske og internasjonale obligasjoner og har en portefølje av gode kreditter med høy kredittkvalitet, jfr. Ratingbyråenes rangeringer.

Det er ikke foretatt nedskrivning for kredittap i foretakets obligasjonsportefølje i de perioder som presenteres i dette årsregnskapet.

MARKEDSRISIKO

	31.12.2018	31.12.2017
Markedsrisiko KLP Skadeforsikring AS	540 mill	583 mill.
Herav		
Renterisiko	113 mill.	107 mill.
Aksjerisiko	141 mill.	188 mill.
Eiendomsrisiko	171 mill	164 mill
Valutarisiko	37 mill.	27 mill.
Kredittmarginrisiko	273 mill.	285 mill.
Konsentrasjonsrisiko	4 mill.	6 mill.
Diversifisering	-199 mill.	-195 mill.

NOTE 9 Kreditrisiko

31.12.2018 TUSEN KRONER						
	Investment grade AAA til BBB	Lavere Rating	Offentlig garanti	Bank og finans	Øvrige	Totalt
Andre finansielle eiendeler	3 876	0	0	0	0	3 876
Investeringer som holdes til forfall	49 261	0	0	0	0	49 261
Utlån og fordringer	1 219 763	0	0	0	330 440	1 550 203
Andeler rentefond	0	0	45 927	0	1 403 655	1 449 582
Kontanter og innskudd	22 107	0	0	0	0	22 107
Sum	1 295 008	0	45 927	0	1 734 095	3 075 030

SPESIFISERING AV INVESTMENT GRADE	AAA	AA	A	BBB	Sum Investment grade
Andre finansielle eiendeler	0	0	3 876	0	3 876
Investeringer som holdes til forfall	35 323	13 938	0	0	49 261
Utlån og fordringer	97 438	100 380	813 835	208 110	1 219 763
Andeler rentefond	0	0	0	0	0
Kontanter og innskudd	0	0	22 107	0	22 107
Sum	132 761	114 318	839 819	208 110	1 295 008

31.12.2017 TUSEN KRONER						
	Investment grade AAA til BBB	Lavere Rating	Offentlig garanti	Bank og finans	Øvrige	Totalt
Andre finansielle eiendeler	1 127	0	0	0	0	1 127
Investeringer som holdes til forfall	121 297	0	0	0	0	121 297
Utlån og fordringer	1 068 926	0	0	0	351 483	1 420 409
Andeler rentefond	0	0	45 541	0	1 436 993	1 482 534
Kontanter og innskudd	106 791	0	0	0	0	106 791
Sum	1 298 141	0	45 541	0	1 788 476	3 132 158

SPESIFISERING AV INVESTMENT GRADE	AAA	AA	A	BBB	Sum Investment grade
Andre finansielle eiendeler	0	20	1 106	0	1 127
Investeringer som holdes til forfall	50 614	39 359	31 324	0	121 297
Utlån og fordringer	73 496	151 791	676 281	167 358	1 068 926
Andeler rentefond	0	0	0	0	0
Kontanter og innskudd	0	0	106 791	0	106 791
Sum	124 110	191 171	815 503	167 358	1 298 141

NOTE 9 Kredittrisiko - forts.

I noteinndelingen er det benyttet rating fra Standard & Poor's, Moody's Investor Services og Fitch Ratings. Alle tre ratingbyråer er likestilte som grunnlag for investeringer i rentepapirer. Tabellen viser eksponering mot ratingkategoriene som ratingbyråene benytter seg av, dette er konvertert til S&P sin

inndeling hvor AAA er tilknyttet papirer med høyest kredittverdighet. Det er den dårligste ratingen av de tre som er benyttet i noteinndelingen. Uratet/non Investment grade gjelder i all hovedsak rentepapirer utstedt av norsk offentlig sektor, norske finansinstitusjoner og andre investeringer innen norsk finans.

KLP Skadeforsikring AS har strenge retningslinjer for investeringer i rentepapirer, som også gjelder for investeringer som faller inn under denne kategorien.

Sum som vises på hver kategori er avstembare mot linjer i balansen.

MILLIONER KRONER	31.12.2018	31.12.2017
TI STØRSTE MOTPARTER		
Motpart 1	101 487	107 080
Motpart 2	100 845	101 487
Motpart 3	100 380	100 817
Motpart 4	82 060	100 380
Motpart 5	76 356	82 060
Motpart 6	55 991	55 959
Motpart 7	52 289	52 121
Motpart 8	52 121	51 680
Motpart 9	51 623	51 412
Motpart 10	50 716	50 716
Totalt	723 867	753 711

Tabellen ovenfor viser de ti største motpartene KLP Skadeforsikring AS har eksponering mot. Beløpene oppgitt er balanseført verdi. Majoriteten av de ti største motpartene er enten finansinstitusjoner eller motparter omfattet av en offentlig garanti (statlig eller kommunal garanti). Rating sammenstilles fra Moody's, Fitch og S&P.

NOTE 10 Renterisiko

31.12.2018 TUSEN KRONER	Inntil 3 mnd.	Fra 3 mnd. til 12 mnd.	Fra 1 år til 5 år	Fra 5 år til 10 år	Over 10 år	Endring i kontantstrøm	Sum
EIENDELER							
Aksjefondsandeler ¹	28	0	0	0	0	176	204
Rentebærende verdipapirer	0	0	0	0	0	0	0
Rentefondsandeler	-47 482	0	0	0	0	6 748	-40 733
Utlån og fordringer	0	0	0	0	0	86	86
Kontanter og innskudd	0	0	0	0	0	260	260
Sum	-47 453	0	0	0	0	7 269	-40 184

31.12.2017 TUSEN KRONER	Inntil 3 mnd.	Fra 3 mnd. til 12 mnd.	Fra 1 år til 5 år	Fra 5 år til 10 år	Over 10 år	Endring i kontantstrøm	Sum
EIENDELER							
Aksjefondsandeler ¹	35	0	0	0	0	177	211
Rentebærende verdipapirer	0	0	0	0	0	0	0
Rentefondsandeler	-49 865	0	0	0	0	6 980	-42 885
Utlån og fordringer	0	0	0	0	0	253	253
Kontanter og innskudd	0	0	0	0	0	615	615
Sum	-49 830	0	0	0	0	8 025	-41 806

1) Aksjefondsandeler dekker den delen av fondet som ikke er aksjer, men som består av eiendeler omfattet av renterisiko; overskuddslikviditet i form av bankkontoer og derivater brukt til sikringsformål.

Renterisiko på lengre sikt kan antas å være betydelig på bakgrunn av en stor andel investeringer i rentebærende papirer og fluktusjon i rentenivået.

Noten viser resultateffekten ved endring av markedsrenten på en prosent, for virkelig verdi risiko og flytende rente risiko. Virkelig verdi risiko

er beregnet ved endring i virkelig verdi på relaterte instrumenter hvis renten hadde vært en prosent høyere ved periodeslutt. Flytende rente risiko indikerer endringen i kontantstrømmer hvis renten hadde vært en prosent høyere gjennom året det rapporteres på. Summen av disse reflekterer den samlede resultateffekten som scenarioet ved en

prosent høyere rente hadde gitt KLP Skadeforsikring AS. KLP Skadeforsikring AS har forøvrig en stor beholdning av gjeldsinstrumenter med fast rente som måles til amortisert kost, disse gir ingen resultateffekt ved endring i markedsrenten.

NOTE 11 Valutarisiko

31.12.2018 Tusen kroner	Balanseposter eksl. valutaderivater		Valutaderivater		Omregnings- kurs	Sum		Netto- posisjon NOK
	Eiendeler	Gjeld	Eiendeler	Gjeld		Eiendeler	Gjeld	
Australske dollar	1 573	0	27	-958	6,096	1 600	-958	3 913
Canadiske dollar	4 447	0	118	-3 497	6,340	4 565	-3 497	6 770
Sveitsiske franc	1 409	0	118	-974	8,784	1 528	-974	4 867
Danske kroner	1 777	0	104	-1 197	1,326	1 881	-1 197	908
Euro	21 360	-34	595	-20 324	9,899	21 955	-20 359	15 798
Britiske Pund	5 649	0	220	-4 899	11,028	5 868	-4 899	10 692
Hong Kong dollar	4 076	0	76	-2 550	1,106	4 152	-2 550	1 771
Israelske shekel	185	0	21	-110	2,317	206	-110	222
Japanske yen	421 587	0	52 323	-313 013	0,079	473 911	-313 013	12 699
New Zealandske dollar	51	0	3	-36	5,806	54	-36	107
Svenske kroner	3 838	0	254	-2 649	0,977	4 093	-2 649	1 410
Singapore dollar	333	0	13	-187	6,353	345	-187	1 005
Amerikanske dollar	80 555	0	4 084	-74 339	8,659	84 639	-74 339	89 195
Sum valutaposisjoner								149 358

31.12.2017 Tusen kroner	Balanseposter eksl. valutaderivater		Valutaderivater		Omregnings- kurs	Sum		Netto- posisjon NOK
	Eiendeler	Gjeld	Eiendeler	Gjeld		Eiendeler	Gjeld	
Australske dollar	1 845	0	0	-1 179	6,397	1 845	-1 179	4 256
Canadiske dollar	4 443	0	30	-3 577	6,528	4 473	-3 577	5 849
Sveitsiske franc	1 530	0	0	-1 122	8,393	1 530	-1 122	3 424
Danske kroner	1 990	0	77	-1 594	1,319	2 067	-1 594	624
Euro	21 754	-86	203	-20 559	9,822	21 958	-20 644	12 899
Britiske Pund	5 761	0	117	-5 162	11,065	5 878	-5 162	7 921
Hong Kong dollar	4 704	0	0	-3 298	1,046	4 704	-3 298	1 471
Israelske shekel	231	0	1	-111	2,356	232	-111	285
Japanske yen	502 138	-42	1 933	-378 033	0,073	504 071	-378 075	9 148
New Zealandske dollar	36	0	1	-29	5,817	37	-29	49
Svenske kroner	4 113	0	160	-3 252	0,999	4 272	-3 252	1 019
Singapore dollar	369	0	1	-234	6,120	369	-234	825
Amerikanske dollar	84 214	-8	36	-76 786	8,179	84 250	-76 794	60 986
Sum valutaposisjoner								108 758

KLP Skadeforsikring AS har ingen eiendeler eller gjeld direkte på balansen. All valutaeksponering i KLP Skadeforsikring AS kommer fra foretakets eierandeler i norskregistrerte verdipapirfond som har investert i

verdipapirer i utenlandsk valuta. Disse verdipapirfondene har valutasikring internt i fondet, og KLP Skadeforsikring AS har ingen valutasikringsinstrumenter direkte på egen balanse.

Noten viser brutto eksponering mot valuta på eiendel- og gjeldssiden i verdipapirfondsandelene, fordelt på underliggende investering og sikring i verdipapirfondet

NOTE 12 Andeler verdipapirfond og ansvarlige selskaper

31.12.2018 TUSEN KRONER	Organisasjonsnr.	Antall	Anskaffelseskost	Markedsverdi
AKSJEFOND				
KLP Aksjglobal Indeks I	987570113	41 933	122 800	125 200
KLP Aksjglobal Indeks II	987570199	105 805	98 151	231 228
KLP Aksjglobal Lavbeta I	912651037	12 916	16 983	23 248
KLP AksjeNorge	880854062	8 884	19 796	54 294
Sum aksjefond			257 730	433 969
RENTEFOND				
KLP FRN	979518382	471 570	488 673	489 382
KLP Pengemarked	979518218	46 438	46 496	46 367
KLP Kredittobligasjon	993511757	111 255	118 621	117 092
KLP Obligasjon 5 år	979518315	58 813	75 963	75 345
KLP Obligasjon Global I	989753746	609 999	633 027	675 469
KLP Statsobligasjon	993511668	45 347	46 204	45 927
Sum rentefond			1 408 983	1 449 582
ANDELER I EIENDOMSSELSKAPER				
Andeler i Byporten ANS	954378004			380 652
Andeler i Frydenlund Eiendom ANS	855521482			296 031
Sum andeler i eiendomsselskap				676 684

NOTE 12 Andeler verdipapirfond og ansvarlige selskaper – forts.

31.12.2017 TUSEN KRONER	Organisasjonsnr.	Antall	Anskaffelseskost	Markedsverdi
AKSJEFOND				
KLP Aksjglobal Indeks I	987570113	28 271	80 000	87 409
KLP Aksjglobal Indeks II	987570199	123 321	115 207	294 198
KLP Aksjglobal Lavbeta I	912651037	12 916	16 983	23 532
KLP AksjeNorge	880854062	8 884	19 796	59 320
Sum aksjefond			231 987	464 459
RENTEFOND				
KLP FRN	979518382	527 928	546 472	551 210
KLP Pengemarked	979518218	5 156	5 161	5 158
KLP Kredittobligasjon	993511757	108 371	115 564	115 599
KLP Obligasjon 5 år	979518315	57 392	74 338	74 164
KLP Obligasjon Global I	989753746	592 859	614 047	690 862
KLP Statsobligasjon	993511668	44 762	45 812	45 541
Sum rentefond			1 401 394	1 482 534
ANDELER I EIENDOMSSKAPER				
Andeler i Byporten ANS	954378004			362 762
Andeler i Frydenlund Eiendom ANS	855521482			290 306
Sum andeler i eiendomsselskap				653 068

NOTE 13 Aksjekapital

TUSEN KRONER	31.12.2018	31.12.2017
AKSJEKAPITAL		
Antall aksjer 01.01.	68 750	68 750
Antall aksjer 31.12.	68 750	68 750
Aksjekapital 01.01.	220 000	220 000
Aksjekapital 31.12.	220 000	220 000
Totalresultat etter skatt per aksje i kroner	45	2 056

Foretaket har én aksjeklasse fordelt på 68.750 aksjer à kr. 3.200,00. Det er ingen bestemmelser i vedtektene vedrørende eventuelle begrensninger i stemmerett.

KLP Skadeforsikring AS er et heleid datterselskap av Kommunal Landspensjonskasse (KLP) og inngår i konsernregnskapet til KLP. KLPs forretningskontor har adresse Dronning Eufemias gate 10, Oslo. Der kan man ved henvendelse få utlevert konsernregnskapet. Dette er også tilgjengelig på klp.no.

NOTE 14 Kapitalkrav

I Solvens II-balansen inngår eiendeler og forpliktelser til virkelig verdi. For eiendeler som har en annen verdi i regnskapet legges derfor mer-/mindreverdier til. For foretakets forsikringsforpliktelser finnes det ikke

observerbare markedsverdier. Disse beregnes derfor ved et beste estimat basert på aktuarielle forutsetninger. I tillegg kommer en risikomargin som skal reflektere en tredjeparts kapitalkostnader ved å overta disse

forpliktelsene. Kapitalgruppe 1 fremkommer av Solvens II-balansen. Kapitalgruppe 2 består av avsetning til naturskadefondet.

	31.12.2018	31.12.2017
Solvensgrad	243 %	233 %

MILLIONER KRONER FORENKLET SOLVENS II BALANSE	31.12.2018	31.12.2017
Eiendeler, bokført	4 495	4 594
Merverdier investeringer (HTF m.m.)	50	92
Verdijustering reassuranseandeler	-30	-52
Immaterielle eiendeler	-44	-26
Fordringer på forsikringstakere	-247	-200
Utsatt skatt	29	18
Sum eiendeler etter Solvens II	4 254	4 426

MILLIONER KRONER	31.12.2018	31.12.2017
Beste estimat	1 855	1 975
Risikomargin	146	138
Andre forpliktelser	250	311
Utsatt skatteforpliktelse	245	237
Sum forpliktelser etter Solvens II	2 495	2 662
Eiendeler minus forpliktelser	1 759	1 764
- Avsetning til naturskadefondet	-206	-164
Tellende ansvarlig kapital - kapitalgruppe 1	1 553	1 600
Avsetning til naturskadefondet	206	164
Tellende ansvarlig kapital - kapitalgruppe 2	206	164
Tellende ansvarlig kapital under Solvens II	1 759	1 764

NOTE 14 Kapitalkrav – forts.

MILLIONER KRONER	31.12.2018	31.12.2017
Markedsrisiko	739	778
Diversifisering markedsrisiko	-199	-195
Motpartrisiko	77	88
Forsikringsrisiko	905	860
Diversifisering forsikringsrisiko	-212	-184
Diversifisering generelt	-423	-429
Operasjonell risiko	54	58
Tapsabsorberende evne til ustatt skatt	-216	-219
Solvenskapitalkrav (SCR)	725	758
Det lineære minstekapitalkravet (MCR_lineær)	408	412
Minimum	181	189
Maksimum	326	341
Minstekapitalkravet (MCR)	326	341
Solvensgrad	243 %	233 %

NOTE 15 Immaterielle eiendeler

TUSEN KRONER	31.12.2018	31.12.2017
Bokført verdi 01.01	25 726	9 229
Anskaffelseskost 01.01	83 637	65 532
Tilgang gjennom året	20 018	18 106
herav internt opparbeidet	2 415	1 633
herav kjøpt	17 602	16 472
Avgang	0	0
Anskaffelseskost 31.12.	103 655	83 637
Akkumulerte avskrivninger tidligere år	-57 912	-56 303
Åretes ordinære avskrivninger, lineær	-1 942	-1 608
Årets nedskrivning		
Bokført verdi per 31.12.	43 801	25 726

Avskrivningstid 3 til 10 år.

NOTE 16 Ytelser til ledende ansatte/styrende organer

2018 TUSEN KRONER	Utbetalt fra foretaket				Utbetalt fra foretak i samme konsern					
	Lønn, honorar m.v.	Andre ytelser	Årets pensjons- opptjening	Lån	Lønn, honorar m.v.	Andre ytelser	Årets pensjons- opptjening	Lån	Rentesats per 31.12.2018	Avdrags- plan ¹⁾
LEDENDE ANSATTE										
Tore Tenold, administrerende direktør	2 961	159	1 020	-	-	-	-	1 973	2,20	Fleksilån
STYRET										
Sverre Thornes, leder	-	-	-	-	4 016	201	1 496	11 939	2,30-2,40	A45
Jan Hugo Sørensen	87	-	-	-	-	-	-	3 169	2,35-2,75	A34/A43
Camilla Dunsæd	87	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Steinar Haukeland, valgt av og blant de ansatte	87	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mona Wittenberg, valgt av og blant de ansatte	87	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Marianne Sevaldsen	-	-	-	-	2 724	167	1 157	4 439	2,30	A43
Lene Elisabeth Bjerkan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
LÅN TIL ANSATTE										
Lån ansatte i KLP Skadefor- sikring AS på ansattevilkår	-	-	-	-	-	-	-	91 271	-	-
Lån ansatte i KLP Skadefor- sikring AS på ordinære vilkår	-	-	-	-	-	-	-	58 342	-	-

2017 TUSEN KRONER	Utbetalt fra foretaket				Utbetalt fra foretak i samme konsern					
	Lønn, honorar m.v.	Andre ytelser	Årets pensjons- opptjening	Lån	Lønn, honorar m.v.	Andre ytelser	Årets pensjons- opptjening	Lån	Rentesats per 31.12.2017	Avdrags- plan ¹⁾
LEDENDE ANSATTE										
Tore Tenold, administrerende direktør	2 889	156	955	-	-	-	-	2 497	2,10	Fleksilån
STYRET										
Sverre Thornes, leder	-	-	-	-	3 900	205	1 457	13 556	2,10-2,35	A45/A47
Jan Hugo Sørensen	85	-	-	-	-	-	-	3 355	2,35-2,65	A34/A43
Inger Østensjø ²⁾	42	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Camilla Dunsæd	43	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Steinar Haukeland, valgt av og blant de ansatte	85	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mona Wittenberg, valgt av og blant de ansatte	85	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Marianne Sevaldsen	-	-	-	-	2 655	167	1 140	4 439	2,1	Fleksilån
Lene Elisabeth Bjerkan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
LÅN TIL ANSATTE										
Lån ansatte i KLP Skadefor- sikring AS på ansattevilkår	-	-	-	-	-	-	-	104 178	-	-
Lån ansatte i KLP Skadefor- sikring AS på ordinære	-	-	-	-	-	-	-	82 168	-	-

1) A=annuitetslån, siste avdrag 2) Fratrådt vervet i løpet av året

TUSEN KRONER	2018	2017
Periodens kostnader knyttet til rentesubsidiering av lån til ansatte	358	482

NOTE 16 Ytelser til ledende ansatte/styrende organer – forts.

Styret i KLP har fastsatt prinsipper og retningslinjer for godtgjørelse som gjelder for hele konsernet, samt etablert et godtgjørelsesutvalg som er et underutvalg av styret. Utvalget innstiller på og fører kontroll med at godtgjørelsesordningen i konsernet er i tråd med styrets prinsipper og retningslinjer.

Administrerende direktør har ingen avtale om prestasjonslønn (bonus), eller avtale om lønnsgaranti ved oppsigelse. Administrerende direktør har pensjonsalder på 65 år.

Alle ansatte i KLP-konsernet i Norge er innmeldt i KLPs pensjonsordning for kommuner og bedrifter. De ansatte opptjener pensjonsrettigheter i denne ordningen for lønn opptil 12G.

Ansatte i KLP-konsernet med lønn over 12 G og med lavere pensjonsal-

der enn 67 år, opptjener pensjonsytelser også for lønn over 12G. Full alderspensjon i denne tilleggsdekningen utgjør 66% av lønn over 12G, og oppnås etter minst 30 års opptjening i ordningen. Ansatte med spesiell avtale om lavere pensjonsalder enn 67 år sikres alderspensjon tilsvarende 66% av all pensjonsgivende lønn fram til 67 år. Denne tilleggs ordningen ble lukket 2. mai 2013 og gjelder ikke for ansatte som startet etter denne dato. Ordningen gjelder heller ikke for ansatte som var ansatt på dette tidspunkt i KLP, men som først etter denne dato mottar lønn over 12G.

Det foreligger ingen forpliktelser til å gi styreleder særskilt vederlag eller andre fordeler ved opphør eller endring av vervet.

Honorar for styremedlemmer fastsettes av generalforsamlingen. Styremedlemmer som er ansatt i KLP-konsernet uten å være valgt av og blant de ansatte mottar ikke honorar for styrevervet. Ytelser utover mottatt styrehonorar for styremedlemmer ansatt i KLP-konsernet oppgis bare dersom disse inngår i gruppen ledende ansatte i KLP-konsernet ved utgangen av året. Det samme gjelder for opplysninger om lån utbetalt fra andre foretak i konsernet.

Alle ytelser er oppgitt uten påslag for arbeidsgiveravgift og finansskatt.

Det vises forøvrig til beskrivelse av hovedprinsippene til fastsettelse av godtgjørelse i KLP-konsernet som kan søkes opp på klp.no.

NOTE 17 Revisjonshonorar

TUSEN KRONER	2018	2017
Lovpålagt revisjon	384	403
Andre attestasjonstjenester	0	0
Skatterådgivning	0	43
Andre tjenester utenfor revisjonen	0	0

Beløpene ovenfor er inklusive merverdiavgift.

NOTE 18 Antall ansatte

	2018	2017
Antall ansatte per 31.12	141	136
Gjennomsnittlig antall ansatte	138,5	134,0

NOTE 19 Salgskostnader

TUSEN KRONER	2018	2017
Lønn til ansatte	49 145	44 147
Øvrige personalkostnader	19 496	18 435
Agentprovisjoner	19 125	19 194
Øvrige kostnader	4 280	5 870
Sum	92 046	87 646

NOTE 20 Driftskostnader

TUSEN KRONER	2018	2017
Artsinndeling:		
Personalkostnader	154 470	142 953
Avskrivninger og nedskrivninger	1 942	1 608
Andre driftskostnader	155 743	135 453
Sum driftskostnader	312 155	280 014

NOTE 21 Pensjonsforpliktelser egne ansatte

Hoveddelen av pensjonsansvaret er dekket gjennom KLP's Fellesordning for kommuner og bedrifter ("Fellesordningen"). Selskapet tilbyr også pensjonsordning utover Fellesordningen. Denne forpliktelsen dekkes over driften. Fellesordningen er en ytelsesbasert pensjonsordning som tilfredsstiller kravene om obligatorisk tjenstepensjon (OTP). Selskapet har AFP-ordning.

Den regnskapsmessige behandling av pensjonsforpliktelser er nærmere beskrevet i note 2.

TUSEN KRONER	Felles- ordningen	Over drift	2018	Felles- ordningen	Over drift	2017
PENSJONSKOSTNADER						
Nåverdi av årets opptjening	17 214	1 478	18 692	15 688	1 430	17 117
Administrasjonsomkostning	428	0	428	421	0	421
Arbeidsgiveravgift - Pensjonskostnad	2 487	208	2 696	2 271	202	2 473
Finansskatt - Pensjonskostnad	882	74	956	805	71	877
Resultatført pensjonskostnad inkl. arbeidsgiveravgift og adm	21 011	1 760	22 771	19 186	1 703	20 888
NETTO FINANSKOSTNAD						
Rentekostnad	4 608	418	5 026	4 245	387	4 632
Forventet avkastning	-3 247	0	-3 247	-2 975	0	-2 975
Forvaltningsomkostning	316	0	316	286	0	286
Netto rentekostnad	1 677	418	2 095	1 556	387	1 943
Arbeidsgiveravgift - Netto rentekostnad	236	59	295	219	55	274
Finansskatt - Netto rentekostnad	84	21	105	78	19	97
Netto rentekostnad inkl. arbeidsgiveravgift	1 997	498	2 496	1 853	461	2 314
ESTIMATAVVIK PENSJONER						
Aktuarielt tap (gevinst)	1 157	77	1 233	2 016	893	2 908
Arbeidsgiveravgift	163	11	174	284	126	410
Finansskatt	58	4	62	101	45	145
Aktuarielt tap (gevinst) inkl. arbeidsgiveravgift og finansskatt	1 378	91	1 469	2 401	1 063	3 464
Sum pensjonskostnad inkl. rentekostnad og estimatavvik	24 386	2 349	26 736	23 439	3 227	26 666
PENSJONSFORPLIKTELSE						
Brutto påløpt pensjonsforpliktelse	196 366	17 818	214 184	175 985	16 059	192 044
Pensjonsmidler	143 445	0	143 445	130 175	0	130 175
Netto forpliktelse før arbeidsgiveravgift og finansskatt	52 921	17 818	70 739	45 811	16 059	61 869
Arbeidsgiveravgift	7 462	2 512	9 974	6 459	2 264	8 724
Finansskatt	2 646	891	3 537	2 291	803	3 093
Brutto påløpt forpliktelse inkl. arbeidsgiveravgift og finansskatt	206 474	21 221	227 695	184 735	19 126	203 861
Netto forpliktelse inkl. arbeidsgiveravgift og finansskatt	63 029	21 221	84 250	54 561	19 126	73 687
AVSTEMMING PENSJONSFORPLIKTELSE						
Balansført nto forpliktelse/(midler) 01.01.	54 561	19 126	73 687	47 017	16 148	63 166
Resultatført pensjonskostnad	21 011	1 760	22 771	19 186	1 703	20 888
Resultatført finanskostnad	1 997	498	2 496	1 853	461	2 314
Aktuarielle gevinst og tap inkl. arbeidsgiveravgift og finansskatt	1 378	91	1 469	2 401	1 063	3 464
Arbeidsgiveravgift innbetalt premie/tilskudd	-1 884	-30	-1 915	-1 882	-30	-1 911
Finansskatt innbetalt premie/tilskudd	-668	-11	-679	-667	-10	-678
Innbetalt premie/tilskudd inkl. adm	-13 365	-213	-13 578	-13 347	-209	-13 556
Balansført nto forpliktelse/(midler) 31.12 i år	63 029	21 221	84 250	54 561	19 126	73 687

NOTE 21 Pensjonsforpliktelser egne ansatte - forts.

TUSEN KRONER	Felles- ordningen	Over drift	2018	Felles- ordningen	Over drift	2017
ENDRING I PENSJONSFORPLIKTELSE						
Brutto pensjonsmidler 01.01	184 735	19 126	203 861	156 260	16 148	172 409
Nåverdi av årets opptjening	17 214	1 478	18 692	15 688	1 430	17 117
Rentekostnad	4 608	418	5 026	4 245	387	4 632
Aktuarielt tap (gevinst) brutto pensjonsforpliktelse	1 169	91	1 260	10 000	1 063	11 063
Arbeidsgiveravgift av pensjonskostnad	2 487	208	2 696	2 271	202	2 473
Arbeidsgiveravgift av netto rentekostnad	236	59	295	219	55	274
Arbeidsgiveravgift innbetalt premie/tilskudd	-1 884	-30	-1 915	-1 882	-30	-1 911
Finanssatt av pensjonskostnad	882	74	956	805	71	877
Finanssatt av netto rentekostnad	84	21	105	78	19	97
Finanssatt innbetalt premie/tilskudd	-668	-11	-679	-667	-10	-678
Utbetalinger	-2 389	-213	-2 602	-2 282	-209	-2 492
Brutto pensjonsforpliktelse 31.12	206 474	21 221	227 695	184 735	19 126	203 861
ENDRING I PENSJONSMIDLER						
Pensjonsmidler 01.01	130 175	0	130 175	109 243	0	109 243
Forventet avkastning	3 247	0	3 247	2 975	0	2 975
Aktuarielt (tap) gevinst på pensjonsmidlene	-209	0	-209	7 600	0	7 600
Administrasjonsomkostning	-428	0	-428	-421	0	-421
Finansomkostning	-316	0	-316	-286	0	-286
Innbetalt premie/tilskudd inkl. adm	13 365	213	13 578	13 347	209	13 556
Utbetalinger	-2 389	-213	-2 602	-2 282	-209	-2 306
Pensjonsmidler 31.12	143 445	0	143 445	130 175	0	130 175
PENSJONSORDNINGENS OVER-/ UNDERFINANSIERING						
Nåverdien av den ytelsesbaserte pensjonsforpliktelsen	206 474	21 221	227 695	184 735	19 126	203 861
Virkelig verdi av pensjonseiendelene	143 445	0	143 445	130 175	0	130 175
Netto pensjonsforpliktelse	63 029	21 221	84 250	54 561	19 126	73 687
AVKASTNING PÅ PENSJONSMIDLENE						
Forventet avkastning på pensjonsmidlene	3 247	0	3 247	2 975	0	2 975
Aktuarielt tap/gevinst på pensjonsmidlene	-209	0	-209	7 600	0	7 600
Faktisk avkastning på pensjonsmidlene	3 038	0	3 038	10 575	0	10 575

NOTE 21 Pensjonsforpliktelser egne ansatte - forts.

	31.12.2018	31.12.201
ØKONOMISKE FORUTSETNINGER (FELLES FOR ALLE PENSJONSORDNINGENE)		
Diskonteringsrente	2,60 %	2,40 %
Lønnsvekst	2,75 %	2,50 %
Folketrygdens grunnbeløp (G)	2,50 %	2,25 %
Pensjonsregulering	1,73 %	1,48 %
Arbeidsgiveravgift	14,10 %	14,10 %
Finansskatt	5,00 %	5,00 %

Til målingen av pensjonskostnaden for 2018 anvendes forutsetninger per 31.12.2017, mens for beregning av pensjonsforpliktelser 31.12.2018 anvendes forutsetninger og bestand per 31.12.2018. Forutsetningene er basert på markedssituasjonen per 31.12.2018 og er i samsvar med anbefaling fra regnskapsstiftelsen.

AKTUARIELLE FORUTSETNINGER

KLP's Fellesordning for kommuner og bedrifter ("Fellesordningen"). En viktig del av grunnlaget for pensjonskostnader og pensjonsforpliktelser er hvordan dødelighet og uførhet gjør seg gjeldende blant medlemmene i pensjonsordningen.

KLP har lagt til grunn dødelighetstabell K2013BE som tar utgangspunkt i FNO sine analyser av dødeligheten i livsforsikringsbestandene i Norge og SSBs framskrivinger.

Uttak av AFP (prosent i forhold til gjenværende arbeidstakere): Kostnadene til

AFP avhenger av hvor mange i hvert årskull som tar ut AFP. Ved fylte 62 år er det 42,5 prosent som går av med AFP-pensjon. Det er bare de som er ansatt og i arbeid helt frem til pensjoneringsalderen som har rett til AFP. Dette er tatt hensyn til i beregningen av AFP-forpliktelser.

FRIVILLIG AVGANG FOR FELLESORDNING (I %)

Alder (i år)	<24	24-29	30-39	40-49	50-55	>55
Turnover	25 %	15 %	7,5 %	5 %	3 %	0 %

Pensjoner over driften:

Uttak av AFP/tidligpensjon er ikke relevant for denne ordningen. Når det gjelder levealder, er samme variant av K2013E lagt til grunn som i Fellesordningen.

NOTE 21 Pensjonsforpliktelser egne ansatte - forts.

ANTALL	Felles- ordningen	Over drift	2018	Felles- ordningen	Over drift	2017
MEDLEMSTATUS						
Antall aktive	143	7	150	137	7	144
Antall oppsatte (tidligere ansatte med oppsatte rettigheter)	106	0	106	81	0	81
Antall pensjoner	21	2	23	17	2	19

	2018	2017
PENSJONSMIDLENES SAMMENSETNING		
Eiendom	12,7 %	12,3 %
Utlån	12,1 %	11,6 %
Aksjer	21,4 %	22,5 %
Anleggs-/HTF- obligasjoner	29,1 %	27,1 %
Omløpsobligasjoner	18,4 %	19,2 %
Likviditet/pengemarked	6,3 %	7,3 %
Sum	100,0 %	100,0 %

Pensjonsmidlene er basert på KLPs finansielle midler i kollektivporteføljen. Tabellen viser prosentvis plassering av pensjonsmidlene som administreres av KLP ved utgangen av året. Verdijustert avkastning av eiendelene ble 1,45 prosent i 2018 og 6,7 prosent i 2017.

Forventet innbetaling til ytelsesplaner etter ansettelsens opphør for perioden 1. januar 2019 – 31. desember 2019 er 21,3 millioner kroner.

SENSITIVITETSANALYSE PER 31.12.2018	
Diskonteringsrenten reduseres med 0,5%	Økning
Brutto pensjonsforpliktelse	9,66 %
Årets opptjening	14,40 %
Lønnsvekst økes med 0,25%	Økning
Brutto pensjonsforpliktelse	1,42 %
Årets opptjening	3,19 %
Dødeligheten styrkes med 10%	Økning
Brutto pensjonsforpliktelse	2,50 %
Årets opptjening	1,90 %

Sensitivitetsanalysen over er basert på at alle andre forutsetninger er uendret. I praksis er det lite sannsynlig og endringer i noen forutsetninger er korrelerte. Beregningen av brutto pensjonsforpliktelse og årets opptjening i sensitivitetsanalysen er gjort etter samme metode som ved beregning av brutto pensjonsforpliktelse i balansen.

Durasjonen i fellesordningen er beregnet til 17,1 år.

NOTE 22 Skatt

TUSEN KRONER	2018	2017
Regnskapsmessig resultat før skatt	17 522	164 156
Andre resultatkomponenter	-1 469	-3 464
Resultat før endring av avsetninger	16 053	160 692
FORSKJELLER MELLOM REGNSKAPSMESSIG- OG SKATTEMESSIG RESULTAT		
Tilbakeføring av verdireduksjon finansielle eiendeler	92 900	12 604
Tilbakeføring av verdiøkning finansielle eiendeler	-50 095	-64 082
Regnskapsmessig gevinst ved realisasjon av aksjer og andre verdipapirer	-25 744	-74 301
Skattemessig gevinst ved realisasjon av aksjer og andre verdipapirer	1 142	3 885
Skattemessig tap ved realisasjon av aksjer og andeler verdipapirer		
Skattemessig gevinst ved utdeling fra deltakerlignende selskaper	621	380
Andel av skattemessig inntekter i deltakerlignende selskaper	25 167	26 704
Andel av regnskapsmessige inntekter i deltakerlignende selskaper		
Oppløsning av sikkerhetsavsetning	53 986	
Andre permanente forskjeller	3 353	2 237
Endring i forskjeller som påvirker forholdet mellom regnskapsmessig og skattemessig inntekt	-24 232	1 614
Skattemessig resultat (grunnlag for skattekostnaden)	93 151	69 733
Mottatt konsernbidrag med skattemessig effekt		
Avgitt konsernbidrag	-93 151	-69 733
Grunnlag for betalbar skatt		
AVSTEMMING AV GRUNNLAG FOR UTSATT SKATT		
SKATTEØKENDE MIDLERTIDIGE FORSKJELLER		
Andre forskjeller:		
Naturskadefond	164 127	164 127
Garantiordningen	48 641	48 641
Reassuransavsetning	4 036	4 485
Årets erstatningsavsetning	67 249	
Sikkerhetsavsetning	485 873	539 859
Verdipapirer	57 208	94 085
Resultatforskjeller på andeler i deltakerlignende selskap	244 552	219 594
Sum skatteøkende midlertidige forskjeller	1 071 685	1 070 791
SKATTEREDUSERENDE MIDLERTIDIGE FORSKJELLER		
Andre forskjeller, årets premieavsetning	-32 005	
Pensjonsforpliktelse	-84 250	-73 687
Sum skattereduserende midlertidige forskjeller	-116 255	-73 687
Netto midlertidige forskjeller	955 430	997 104
Forskjeller som ikke inngår i beregningen av utsatt skatt/skattefordel	-216 804	-217 253
Grunnlag for utsatt skatt/utsatt skattefordel	738 626	779 851
Balanseført utsatt skatt	184 657	194 963
Endring i utsatt skatt/skattefordel	-9 939	2 755
Endring i utsatt skatt/skattefordel som følge av endret skattesats		
Resultatført endring av utsatt skatt	-9 939	2 755
Endring utsatt skatt ført mot andre resultatkomponenter	-367	-866
OPPSUMMERING AV ÅRETS SKATTEKOSTNAD		
Avgitt konsernbidrag	-93 151	-69 890
Resultatført betalbar skatt på årets avgitte konsernbidrag	-23 288	-17 473
Resultatført endring av utsatt skatt	9 939	-2 755
Sum skattekostnad	-13 349	-20 228

NOTE 23 Transaksjoner med nærstående parter

TUSEN KRONER	2018	2017
RESULTAT		
INNTEKTER		
FORSIKRINGSPREMIE		
KLP Eiendom AS	13 946	13 729
Kommunal Landspensjonskasse (KLP)	8 895	8 788
KLP Banken AS	620	618
KLP Forsikringsservice AS	10	10
Sum	23 471	23 145
KOSTNADER		
Kommunal Landspensjonskasse (KLP), stabstjenester (selvkost)	126 356	120 093
Kommunal Landspensjonskasse (KLP), husleie	15 168	14 533
Kommunal Landspensjonskasse (KLP), pensjonspremie	17 642	13 347
KLP Kapitalforvaltning AS, forvaltningshonorar	1 614	1 603
KLP Eiendom AS, forvaltningshonorar	1 209	1 152
KLP Banken AS, rentesubsidierte ansattlån	358	482
Sum	162 346	151 210
BALANSE		
Kommunal Landspensjonskasse (KLP), konsernbidrag	-23 288	-99 896
Kommunal Landspensjonskasse (KLP), netto mellomværende	-17 704	-12 403
KLP Kapitalforvaltning AS, netto mellomværende	-318	-317
KLP Banken AS, netto mellomværende	-54	-49
KLP Boligkreditt AS, netto mellomværende	-31	-47
Sum	-41 394	-112 713

Transaksjoner med nærstående parter er gjennomført til generelle markedsbetingelser, med unntak av foretakets andel av fellesfunksjoner (stabstjenester), som er fordelt til selvkost. Fordelingen er basert på faktisk bruk. Alle mellomværende blir gjort opp fortløpende.

NOTE 24 Erstatninger for egen regning**ERSTATNINGSANSLAG EKSKLUSIVE POOLORDNINGER OG INDIREKTE SKADEBEHANDLINGSKOSTNADER**

TUSEN KRONER ÅRGANG	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
- ved årets slutt	465 393	525 859	514 663	521 902	538 278	780 092	835 230	912 318	1 049 964	1 073 251
- ett år etter	488 873	546 184	532 073	527 589	516 815	793 132	847 927	907 736	1 033 614	
- to år etter	463 095	522 220	520 459	511 896	498 662	778 009	853 537	927 256		
- tre år etter	456 964	509 507	499 052	506 639	475 534	766 301	852 559			
- fire år etter	442 901	497 530	471 519	486 515	466 782	751 036				
- fem år etter	420 149	477 659	455 029	489 897	455 415					
- seks år etter	403 945	461 703	451 820	483 478						
- syv år etter	398 599	450 285	447 690							
- åtte år etter	389 443	444 552								
- ni år etter	382 059									
Nåværende erstatningsanslag	382 059	444 552	447 690	483 478	455 415	751 036	852 559	927 256	1 033 614	1 073 251
Utbetalte erstatninger	345 356	404 207	397 510	431 344	395 373	667 842	720 296	752 885	751 142	516 294
Gjenstående avsetninger	36 703	40 344	50 179	52 134	60 042	83 194	132 263	174 371	282 472	556 957

TUSEN KRONER	Per 31.12.2018	Per 31.12.2017
Erstatningsavsetninger eksklusive poolordninger og indirekte skadebehandlingskostnader	1 722 423	1 718 507
Erstatningsavsetninger for poolordninger eksklusive indirekte skadebehandlingskostnader	47 876	71 422
Avsetning for indirekte skadebehandlingskostnader	86 608	87 187
Totale erstatningsavsetninger	1 856 906	1 877 166

TUSEN KRONER	31.12.2018
TOTALE ERSTATNINGSAVSETNINGER TILSVARER REGNSKAPSPOSTENE	
+ Brutto erstatningsavsetning	1 919 931
- Gjenforsikringsandel av brutto erstatningsavsetning	63 025
= Totale erstatningsavsetninger	1 856 906

NOTE 25 Midlertidig unntak fra IFRS 9 endring i virkelig verdi

31.12.2018 TUSEN KRONER	Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost Bestått SPPI
Virkelig verdi 31.12.2017	1 633 669
Kjøp	185 783
Salg	-1 000
Innløsning ved forfall	-130 000
Endring i virkelig verdi	-38 852
Virkelig verdi 31.12.2018	1 649 600

31.12.2018 TUSEN KRONER	Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi ¹⁾
Virkelig verdi 31.12.2017	1 948 120
Kjøp	542 800
Salg	-572 800
Endring i virkelig verdi	-30 692
Virkelig verdi 31.12.2018	1 887 427

1) Består av aksje- obligasjonsfond og andre finansielle eiendeler.

31.12.2018 TUSEN KRONER	Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi ²⁾
Virkelig verdi 31.12.2017	653 068
Solgt	0
Kjøpt	0
Urealiserte endringer	50 095
Annet	-26 479
Virkelig verdi 31.12.2018	676 684

2) Består av ans-andeler i felleskontrollert virksomhet

KLP Skadeforsikring AS har valgt å anvende det midlertidige unntaket fra IFRS 9. (jfr. note 2 pkt. 2.1.1). I hennold til notekravene har vi foretatt SPPI test på porteføljen til amortisert kost. Den foreløpige vurderingen er at alle investeringen her består testen. Viser også til notene 5 virkelig verdi hierarki, note 7 virkelig verdi av finansielle instrumenter og note 9 kredittrisiko.

Til generalforsamlingen i KLP Skadeforsikring AS

Uavhengig revisors beretning

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert KLP Skadeforsikring AS' årsregnskap som består av balanse per 31. desember 2018, resultatregnskap, egenkapitaloppstilling og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noteopplysninger til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening er det medfølgende årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av selskapets finansielle stilling per 31. desember 2018, og av dets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene International Standards on Auditing (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet. Vi er uavhengige av selskapet slik det kreves i lov og forskrift, og har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Ledelsen er ansvarlig for øvrig informasjon. Øvrig informasjon omfatter informasjon i årsrapporten bortsett fra årsregnskapet og den tilhørende revisjonsberetningen.

Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke øvrig informasjon, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese øvrig informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og årsregnskapet, kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon.

Dersom vi konkluderer med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Styrets og daglig leders ansvar for årsregnskapet

Styret og daglig leder (ledelsen) er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik internkontroll som den finner nødvendig

PricewaterhouseCoopers AS,
T: , org. no.: 987 009 713 MVA, www.pwc.no
Statsautoriserte revisorer, medlemmer av Den norske Revisorforening og autorisert regnskapsforerselskap

for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til selskapets evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avvirket.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål med revisjonen er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i regnskapet, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av internkontroll.
- opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av selskapets interne kontroll.
- evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimatene og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige.
- konkluderer vi på hensiktsmessigheten av ledelsens bruk av fortsatt drift-forutsetningen ved avleggelsen av regnskapet, basert på innhentede revisjonsbevis, og hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape tvil av betydning om selskapets evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det eksisterer vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på tilleggsopplysningene i regnskapet, eller, dersom slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, at vi modifierer vår konklusjon om årsregnskapet og årsberetningen. Våre konklusjoner er basert på revisjonsbevis innhentet inntil datoen for revisjonsberetningen. Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at selskapet ikke fortsetter driften.
- evaluerer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet representerer de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettviseende bilde.

(2)

Vi kommuniserer med styret blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen og til hvilken tid revisjonsarbeidet skal utføres. Vi utveksler også informasjon om forhold av betydning som vi har avdekket i løpet av revisjonen, herunder om eventuelle svakheter av betydning i den interne kontrollen.

Uttalelse om andre lovmessige krav

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til resultatdisponering er konsistente med årsregnskapet og i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av selskapets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Oslo, 27. februar 2019
PricewaterhouseCoopers AS

Erik Andersen
Statsautorisert revisor

KLP SKADEFORSIKRING AS

Pb. 400 Sentrum, 0103 Oslo
Organisasjonsnr.: 970 896 856

BESØKSADRESSE:

Dronning Eufemias gate 10, Oslo

klp.no

Tlf: 55 54 85 00
Faks: 22 03 36 00
skadeforsikring@klp.no

